

Luceafărul

SALA DE
LECTURĂ

U
I

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **30** (568)

Miercuri, 7 august, 2002

anghel gădea:

„Dar a încremenit așa cu brațul acela întins, nimeni nu știe către cine; dacă ar fi murit în Siliștea natală, ca părinții săi, ar fi avut, cel puțin, de la început, creștineasca făclie aprinsă la căpătâi și priveghiul unor bătrâne cernite, dar acolo, în castelul lui Constantin Brâncoveanu, în noaptea aceea năprasnică, cine ar fi putut să-i vegheze sfârșitul neașteptat și solitar?”

marin preda

nicolae prelipceanu

„Prin jocurile de cuvinte versurile devin memorabile, ne bântuie, trec undeva dincolo de sunetul și sensul rostirii. Imaginile șocante trebuie să aibă și corespondent sonor, continuând ca ecou în mințile cititorilor. Nicolae Prelipceanu a înțeles acest lucru, armonia creată nu e întâmplătoare. Leul nu poate admite vestmânt fără fir de aur pentru idealurile mânate în luptă.”

grete tartler

cartea străină

pag. 19

SUVERANITATEA BINELUI

pag. 4

orizont de așteptare

george vulturescu:

Arca magiei terapeutice populare

horia gârbea

Cu Caravela pe ochi

Așa cum am mai scris, volumele de teatru se bucură prea rar de onorurile revistelor. S-ar fi convenit, și nu este târziu, să se acorde, alt spațiu, mult mai mare, unei discuții cu mai multe voci despre volumul I de teatru, antologic, al lui Iosif Naghiu. Volumul este primul din cele două pregătite de Muzeul Literaturii Române cu sprijinul Ministerului Culturii, spre lauda amândurora, ca și a firmei Tera Software & Consulting, alt sponsor absolut necesar pentru un corp masiv, de peste 1200 de pagini. Totuși, volumele fac o selecție destul de severă: Iosif Naghiu a scris destule piese în mai mult de 30 de ani de carieră literară.

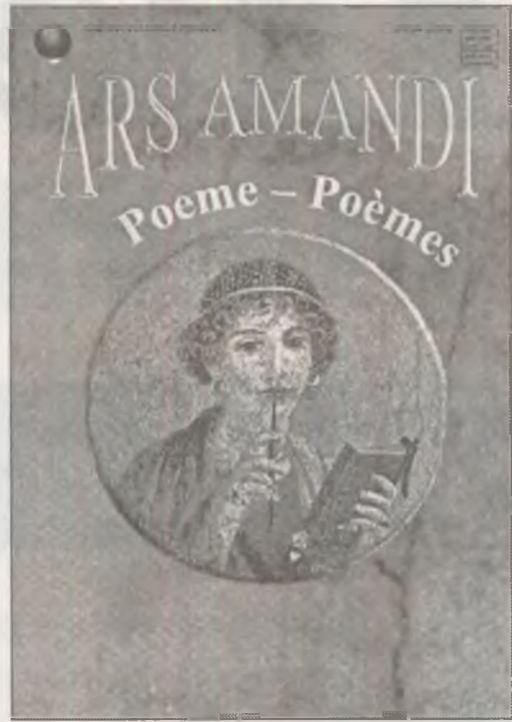
vizor

Primul volum este consacrat pieselor poetice. Textul lor e însoțit, nu la toate, de scurte comentarii critice dintre care nu lipsesc punctele de vedere exprimate împotriva pieselor, inclusiv punerile la colț, care i-au adus lui Iosif Naghiu nu doar interdicerea în 1971 a spectacolului cu **Gluga pe ochi**, în regia lui Valeriu Moiseșcu la Bulandra, ci un fel de lovitură a destinului. Într-adevăr, aceste articole au reprezentat punctul de vedere oficial, care a exclus dramaturgia lui Naghiu de pe scenă și l-a condamnat la aproape trei decenii de marginalizare și la o viață de extremă precaritate materială. Mai mult, revenirea după 1990 nu i-a adus o compensație firească, ci, ca în atâtea alte cazuri, sub diferite pretexte, ostracizarea a continuat.

Din mulțimea de fapte remarcabile în legătură cu recentul volum, țin să menționez două. În primul rând consecvența lui Iosif Naghiu care, înnoindu-și mijloacele de expresie, rămâne totuși ca substanță, tematic și ideatic, același de la **Gluga pe ochi** scrisă pentru scenă și interzisă, la piese scrise între 1971 și 1989 fără speranța de a le vedea vreodată pe scenă (**Ambasada iubirii**, **A treia caravelă**, **Hotel Corona**) și până la **Podul de vânt** sau **Mireasa enormă**, realizate după 1990. Autorul deci nu și-a modificat idealul, proiectul creator, prin vreo concesie care să-i aducă "iertarea" după incidentul brutal din 1971 sau popularitate ieftină și succes rapid după 1990. În asta constă de fapt și trăinicia literară a teatrului lui Iosif Naghiu care a avut, asemeni unui personaj al său de pe Caravelă, imaginea imposibil de șters a unei "fări de aur".

Al doilea lucru, tragi-comic, este precizia demnă de o cauză opusă cu care cenzura identifică substanța reală a textelor lui Iosif Naghiu ce "par a-și propune să comunice concluzii filosofice universal-valabile, cu privire la condiția umană în general, independent de timp și spațiu" iar autorul "prezintă intelectualul ca având o condiție socială precară, supusă în permanență imixtiunilor, presiunii unor forțe brutale și desconsiderării". Exact așa este, nici vorbă, iar din punct de vedere al "presiunii unor forțe brutale", textele lui Iosif Naghiu au fost din nefericire premonitoare.

Totuși, aceste piese dau seama, cum spuneam, de seninătatea și curajul cu care dramaturgul și-a continuat lucrarea și a înfruntat, ca într-o tragedie clasică, destinul.

Antologia cuprinde poeme citite de către poeții invitați la cea de-a IV-a ediție a Festivalului Internațional de poezie a lumii latine ARS AMANDI, organizat de Fundația Culturală Română în colaborare cu Uniunea Latină.

Director:

Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Lucafeărul“ este editată de Fundația Lucafeărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_lucafearul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

dumitru solomon:

Penibilul omagiu

Prin 1984 (fără nici o legătură cu faimoasa carte a lui Orwell), am reușit să trec prin furcile caudine securiste și să fac prima excursie în Occident, de fapt în Sud (Grecia); tot Occident se chema că e. M-am întâlnit acolo cu diverși scriitori, care făceau parte dintr-una din cele trei uniuni ale scriitorilor existente în Republica Elenă la data respectivă, mi se pare că uniunea neutră, apolitică. M-am întâlnit cu o grecoaică distinsă, traducătoare de limba română, care a locuit multă vreme în România, după care s-a repatriat. Înainte de a sta de vorbă despre literatura română și despre literatura greacă, ea m-a întrebat scurt: ați publicat în "Omagiu"? Era vorba de cartea destul de groasă care aduna elogiile scriitorilor români la adresa lui Ceaușescu. I-am răspuns și mai scurt: nu. După care am vorbit despre ceea ce ne interesa pe amândoi.

Nu atât în timpul convorbirii, cât mai târziu, după ce preambulul conversației noastre se consumase, m-am gândit nu fără înfiorare: n-am scris în "Omagiu" (unde erau semnăturile multor scriitori, unii dintre ei cu proaspete activități democratice în zilele noastre de tranziție), mai întâi fiindcă nu mi s-a cerut să scriu (deși sunt încredințat că unii, din exces de zel, au semnat în penibila carte, fără să li se solicite în mod expres). Dar dacă mi s-ar fi cerut să particip la "omagiu" (era o "onoare", nu?)? Ce-aș fi făcut? De scris nu puteam să scriu, fiindcă mi s-ar fi blocat creierul. Dar ce-aș fi răspuns? Sau n-aș fi răspuns? Eram bolnav. Trebuia să fiu grav bolnav ca să nu pot răspunde comenzii sociale. Să-mi defectez telefonul? Să nu răspund la telefon? Dar dacă era altcineva? Să plec

în provincie? M-ar fi găsit redactorul, terorizat de iminența apariției. Să refuz? Aș fi avut curajul? Ce să invoc? Incapacitatea funciară? Iresponsabilitatea? La urma urmei, locuiam într-un bloc așa-al scriitorilor, ar fi trimis editorii pe unul din vecinii mei devotați cauzei.

Aș fi putut să scriu un omagiu mititel și neangajant. Cu efort, cu chiu, cu vai, călcându-mi pe convingeri, pe credințe, pe conștiință și alte mărunțișuri, care nu mai contau în epoca socialismului multilateral dezvoltat. Probabil așa au gândit unii autori când s-au decis să semneze în cartea secolului. Primeam repartiție într-o vilă, în locul apartamentului pe care l-am plătit în rate? Primeam mai multe prime? Primeam pașaportul ca să pot pleca ori de câte ori aș fi vrut să plec în străinătate? Mă alegeam cu niscaiva prime, niște împrumuturi

antiteze

de la Fondul literar, mai multe apariții editoriale pe an, nu una singură, cum suna dispoziția direct de la șeful statului și al partidului? Mă îndoiesc. Erau foarte mulți scriitori în "Omagiu", așa încât era un fel de datorie, nicidecum o favoare, sau o pornire spontană. Toți scriitorii trebuiau să-și iubească și să-și cinstească șeful suprem. Nu aveam dreptul să nu iubesc, să nu cinstească.

Cred că am avut noroc. Am fost considerat un scriitor fără importanță, care nu merita să figureze printre adulatori. Mersi.

la limită

În fața unui sentiment care îți este destinat - să zicem iubirea - este potrivit să te întrebi, nu în primul rând cât ești de iubit, stimat, apreciat, detestat, urât, simpatizat tu însuși, ci în ce raport se află partea de sentiment pe care o primești, față de aceea pe care cealaltă persoană și-o alocă sieși; pe scurt nu contează prea mult cât ești de iubit, ci dacă ești iubit mult sau puțin prin comparație cu iubirea de sine a celui alt. Poți fi enorm apreciat de cineva care se apreciază însă pe sine de un milion de ori mai mult - relația ta cu acest om va fi perpetuu dezechilibrată. Lucrurile acestea sunt, cu adevărat, foarte importante dar ele privesc, așa cum se observă, stricta intimitate. În anotimpuri în care inti-

**caius traian
dragomir**

Megalomanie sau magnanimitate?

- Referențial pentru
cel care se privește în oglindă -

mitatea devine prima problemă a unor populații întregi, eventual aproape a totalității planetare, așa cum se întâmplă vara, tema indicată aici capătă o oarecare trăsătură de universalitate; mai important, în această descendență, este însă altceva - nu investiția afectivă, ci aceea de valorizare, fie pozitivă, fie critică, în sens negativ.

Este uimitoră părerea deosebit de bună pe care foarte mulți oameni o au despre ei - aceasta fie că este vorba de artiști, de scriitori, de oameni publici, deținând, deci, o formă sau alta a mandatului de autoritate. Părerea bună de sine a unui om sau altul nu mai este însă o chestiune intimă, ci una de care depinde în gradul cel mai înalt destinul națiunilor, evoluția istorică a statelor și, până în cele din urmă, așa-zisa soartă a omenirii. Cel care se evaluează prea pozitiv, atunci când nu o merită - sau nu o merită suficient -, va fi lipsit de spirit critic în fața propriei sale producții, ea constând fie din literatură, artă, știință, acțiune politică sau economică, servicii pentru semenii (manageriat, medicină, educație). În acest fel se umple spațiul de viață al

oamenilor cu lucruri proaste, prost gândite, lipsite de har, inutile sau dăunătoare.

În fața a ce ne aflăm în aceste cazuri - a megalomaniei?

Nu totdeauna; megalomania introduce un raport particular între subiect și lume - megalomanul se consideră mare socotindu-i totodată pe ceilalți ca fiind mici. El este valoros într-o lume lipsită de valoare și tocmai pentru că lumea, în viziunea sa, apare lipsită de valoare, este bun într-o lume rea, este magnific într-un univers meschin. Devenindu-și, astfel, suficientă sieși, megalomania este, în aproape toate cazurile floride, neproducătoare. Creația este rezultatul unei oarecare nemulțumiri de sine, eventual legată funciar de condiția umană, în raport de care respectiva creație este adusă în lume tocmai pentru a-l completa pe creator.

Hegel spunea însă că scriitorul,

omul de artă, filozoful, savantul trebuie să se socotească, în momentul elaborării operei, stăpânul absolut al materiei asupra căreia lucrează, să fie convins, în chipul cel mai profund și complet, de propria sa valoare. De bună seamă că este, în această idee, o doză de romantism specifică epocii și spațiului în care a trăit gânditorul german; un adevăr se află însă în ceea ce a afirmat el. Propune Hegel, omului de creație, megalomania? Nici pe departe. Este formula sa de natură să ofere o adevărată cheie a marilor realizări? Dacă ar fi așa, ambianța noastră cotidiană ar exploda de creație prea multă și prea puternică. Hegel avea în vedere marea de suflet, în care sentimentul propriei valori se nutrește nu din deprecierea celorlalți, ci din convingerea călătită generală atribuite oamenilor, din credința în meritele enorme ale celorlalți; există, evident, dincolo de magnanimitate, justa măsură, aceea care spune valorii valoare și nonvalorii nonvaloare, chiar și atunci când este vorba de propria persoană. Cât este de răspândită - sau cât nu este de răspândită - magnanimitatea, ori justa măsură, ne relevă criza actuală a culturii, care există din plin, chiar dacă nu face încă inexistență o semnificativă producere de mare cultură, în istoria prezentului.

În jurul unui
mare prozator
ca D.R. Popescu
se adună mereu
multe persoane:
în imaginea de față,
Ion Coja și
Ștefan Dulu

acolade

Propagandă tardivă

**marius
tupan**

Unul dintre puținele exemple ale demnității și rezistenței românești în perioada sovietizării țării, Lucian Blaga, s-a lăsat greu convins să accepte unele privilegii, oferite de camarila dejistă: care, așa cum s-a mai spus, avea nevoie de trofee de lux, după ce se înconjurase de lichele. Acestea răspundeau la nume ca Șelmaru, Vitner, Moraru, Deșliu, Beniuc, Dumitriu, Crohmălniceanu, Zaharia Stancu și multe altele. Chiar dacă nu le-a acceptat în totalitate, fiindcă fiul Lancrămului nu-și putea schimba ținuta și convingerile spirituale, comuniștii au putut totuși bifa o acțiune ce-i avantaja. În cazul lui Argezei, acțiunea s-a dovedit mai ușoară. Poetul versat, care n-a fost scutit de asalturile roșii, pare să fi venit chiar el în întâmpinarea secretarului general, astfel că misiunea lacheilor acestuia s-a concretizat repede. După o recepție în onoarea lui Tito, autorul **Cuvintelor potrivite** ajunge acasă în compania lui Dej. În aceste momente are loc pactul cu diavolul. De-acum încolo, Argezei va căpăta mașină la scară, cont bancar în Elveția, o protecție anume din partea regimului. Prefăcându-se că înțelege și istoria literară, dar, îndeosebi, marile spirite ale timpului, Dej încearcă să se pună bine cu eternitatea și pe această cale. Nu cunoaștem gesturi asemănătoare ale scorniceșteanului, deși tentative de atragere a unor creatori a avut. Cum el se credea totuși un ales, îi era dificil să-i mai considere și pe alții în aceeași naceală. În schimb, urmașul direct, domnul Ion Iliescu, a învățat, într-un anume fel, lecția înaintașilor (chiar și din greșeli!), astfel că, spre sfârșitul mandatului său, intră în febra reabilitărilor. Ultimele gesturi ale domniei sale îi surprind pe mulți intelectuali, care tot mai văd în fostul prim-secretar ieșean un comunist pudrat, cu greu detașat de principiile centralismului democratic. Demersurile făcute pentru a-l aduce în țară pe Paul Goma au stârnit multe reacții: nu toate pozitive. În ceea ce ne privește, salutăm inițiativa, dar nu și amploarea gestului prezidențial. Desigur, Paul Goma nu se poate compara nici cu Blaga, nici cu Argezei, nici măcar cu Ion Barbu, creatori marginalizați într-o perioadă nefastă pentru literele române. Dar, fiindcă au murit Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Vintilă Horia, Ștefan Baciu, domnul Iliescu invită la vatră ce mai găsește demn de respect prin străinătate. Firește că, între mulții expatriați, Goma e cel mai faimos disident. Fiindcă s-a oprit asupra acestui nume, îl elogiem pe domnul Iliescu. Dar... Fiindcă există un astfel de dar. Dej nu și-a spălat păcatele, repunându-i parțial în drepturi doar pe unii creatori de seamă. Sub tirania lui, destui intelectuali străluciți au murit în pușcării sau au ieșit de-acolo, gata pregătiți pentru sicriu: cazul Vasile Voiculescu e notoriu. La sfârșit de mandat, domnul Iliescu nu-și va îmbunătăți imaginea recunoscând meritele, de altfel, indiscutabile, ale unui singur român expulzat în afara țării. Pentru Marian Popa, Bujor Nedelcovici, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca ce a făcut sau ce va face? Demersul său sună mai mult a gest propagandistic. În acest an, la un Forum Cultural, a promis o temeinică Lege a Sponsorizării. Unde-i? Scriitori cu activitate îndelungată au pensii de mizerie: ajutoarele pentru ei se lasă așteptate. Promisiuni ne sunt aruncate în microfoane, însă certitudini nu ni se dau încă. Patrimoniul imobiliar de la U.S. se împuținează, pentru a fi distribuit noilor activiști, care-o țin numai în orgii. Poate să ne spună cum ne-a fost smulsă vila de la Gura Văii, județul Mehedinți? Revistele literare de tradiție agonizează, multe manuscrise rămân tot în sertare. Prețurile la hârtie și la tipar sunt în creșteri galopante. E de salutat, repetăm, recunoașterea unor merite ale colegilor noștri, dar pentru breasla scriitoricească, în totalitate, prea multe speranțe de mai bine nu întrezărim. Parcă domnul Iliescu afirma că singurul produs exportabil al României ar fi Cultura? Nu-i cumva momentul să i se ofere acesteia ceea ce i se cuvine? Nu prin vorbe și fapte izolate, ci prin proiecte mari, naționale, care să emancipeze o întreagă țară, nu să dea sentimentul căpelilor și al edulcorării unei imagini, din ce în ce mai zdrențuită.

george vulturescu

Arca magiei terapeutice populare

Conținutul metaforic subiacent și câmpul semantic vast al ideii de „arcă” se subordonează nu numai unei vaste productivități lexicale, ci și unei extinse arii matriceale poetice. Camelia Burghel, cercetător în domeniul etnologiei și antropologiei culturale, a avut inspirația să selecteze, din paradigma metaforică a cuvântului *arcă*, pe acela de rezistență temporală supusă unor legi care scapă condiției umane imediate, situându-se în sfera mai largă a sacrului. *Arca lui Noe* devine astfel o arcă magică și o arcă a magiului, mijlocul salvator de la uitare și de la dezintegrare. Imaginea de arcă a magiei se integrează perfect într-o poetică a simbolurilor culturale: abordată antropologic, arca înseamnă păstrarea esenței tradiției, simbol al izbăvirii, unitatea cu sacrul, chezașia protecției divine (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant - **Dicționar de simboluri**, București, 1995, p. 135 - 137); în aceeași ordine simbolică, *arca are întotdeauna un caracter misterios (...); ea simbolizează sîpetul în care se află o comoară - comoara cunoașterii și a vieții - constituind principiul conservării și renașterii ființelor* (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant - **op. cit.**, p. 137). Acesta este, așadar, filonul simbolic pe care îl exploatează volumul Cameliei Burghel - **În numele magiei terapeutice** (Editura Limes, Zalău, 2000), care ne-a reținut atenția.

Din acest punct de convergență pare a fi pornit și construirea discursului

științific, cel de alăturare a unei bibliografii de specialitate, românească și străină, unor campanii de teren centrate pe detectarea formelor praxisului magic cu finalitate terapeutică în satele sălăjene, în încercarea de a expune aceste secvențe de praxis ritualic curativ, de contextualizare a lor și de consemnare în vederea unei dorite salvări de la uitare: *magia, mai ales magia terapeutică, nu este decât o legendară arcă a lui Noe, deopotrivă recipientul și imaginea mentală în care sunt puse mereu speranțele noastre de salvare, răspunsul care se pliază mereu după dezideratele fiecăruia, căci magia este, nu-i așa, „marele noroc nemeritat al coincidențelor fericite”* (Bronislaw Malinowski)... Mai mult, găsim, în încăpătoarea arcă biblică, nu numai răspunsuri la întrebări care, fără apelul la forța interioară emanată de magie, și-ar găsi greu răspunsul, dar găsim și remedii - cu o eficacitate dovedită cutumiar - ce pot transforma dezechilibrele în echilibru“ (p. 13).

Sesizând nevoia unui prim demers de introducere a lectorului în subiect, dar și o relativă lacună în actualizarea repertoriului bibliografic al magiei terapeutice (dificil de realizat într-o epocă nu demult apusă, în care fenomenele magicului erau considerate diversivni sau chiar acte îndreptate împotriva poporului muncitor...), autoarea trece în revistă cele mai importante abordări - atât tradiționale, proprii începuturilor exercițiului etnografic, cât și moderne, mai aproape de vremurile noastre - ale descântecului popular de boală, principalul remediu în ansamblul cultural al vindecării, demarând chiar un *punct de plecare pentru o*

bibliografie a descântecului popular sau referințe pentru o «carte a descântatului terapeutic românesc»“ (p. 69), în mod cert utilă cercetătorului interesat de problemă.

Secvența următoare a volumului aduce în discuție o problemă a teoriei genurilor, privită însă de autoare prin prisma unei antropologii a sănătății: mai întâi polarizarea masculin/feminin în raport cu praxisul magico-terapeutic (p. 75), iar apoi primatul femininului în performarea actului psihoterapeutic sau tentațiile feminine ale magiului și eforturile, pe aceeași linie feminină, de depozitare, valorificare și transmitere a scenariului profilactic, curativ sau terapeutic. Această deschidere a subiectului către o abordare mai vastă, antropologică, este apreciată, de altfel, și de Nicoleta Coatu, reputat cercetător în domeniul fenomenului magic și al formelor sale de manifestare, cea care prefațează volumul despre care vorbim: *Privit din unghiul prezentului cercetării fundamentate pe cunoașterea directă a realității etnoculturale, prin anchete de teren, fenomenul magic terapeutic și psihoterapeutic generat, menținut și perpetuat prin cerința vitală a păstrării echilibrului biopsihologic al ființei, raportat la armonia universală, se circumscrie, ca parte a unui întreg, ansamblului tradițional magic - mediator socio-cultural susținut de legi ordonatoare comunitare*“ (Nicoleta Coatu - *Un cuvânt de început pentru o “arcă a magiei”*, introducerea la cartea Cameliei Burghel, p. 8).

Aprecierile generale sunt susținute de cazuri particulare ale descântatului terapeutic: remedii

pentru oameni sau animale, în cas, în apropierea casei sau, din contră, în hotar, în momente augurale sau de câte ori este nevoie, pe care autoarea le susține cu informații din anchetele de teren. Aflăm, așadar, cum aduce mana la animale una dintre cele mai reputeate descântătoare din zonă, descântând peste țărâțe cu sare și uzând de recuzită, ingrediente și gesturi specifice scenariului magico-ritualic sau aflăm povestea unui întreg sat blestemat, în care pierderea sănătății (urmare a blestemului, ca secvență ritualică antiterapeutică) este consecutivă morții tuturor bărbaților din comunitate...

Analiza se încheie printr-un artificiu oarecum scriitoricesc: autoarea aduce subiectul în modernitate, insistând asupra magiei terapeutice contemporane și asupra continuității performării actului magic, chiar și/- prin trecerea

acestui din rural în urban. Aderăm, așadar, la părerea profesorului Nicolae Panea, cum că *în numele magiei terapeutice este o interfață între studiul monografic și studiul de caz sau de rol, între plonjarea diacronică și investigarea sincronică a praxisului magic cu finalitate terapeutică*“ (coperta IV). De altfel, trebuie spus că autoarea mai publicase, cu un an înainte, o culegere de descânțete populare terapeutice din satele Sălajului (Camelia Burghel - **Descânțec. Descânțete populare terapeutice din Săla**, Zalău, 1999), demonstrând astfel o preocupare constantă pentru acest capitol al culturii populare românești. Iar artificiuul din final, prin centrarea atenției cititorului pe raportul dintre tradiție și modernitate nu se constituie decât într-un pretext pentru o continuare a subiectului, probabil prin lărgirea sferei de abordare, prin integrarea descântatului terapeutic și psihoterapeutic în plaja mai largă a antropologiei sănătății și bolii.

În numele magiei terapeutice argumentează, așadar, ideea că sănătatea este receptată prin resorturile mentalității colective tradiționale ca o stare de echilibru, ca o împăcare a omului cu sine însuși și a omului cu universul din care face parte. Boala este înțeleasă ca o intruziune malefică în starea de armonie a stării de sănătate, iar procesul de vindecare devine.

în context, un demers de reechilibrare, de recădere a armoniei pierdute, esențial pentru starea de liniște a omului. Actele magicului terapeutic condiționează viața, liniștea, armonia, împlinirea. Altfel spus, ele sunt *acea comoară a cunoașterii și a vieții închisă în sîpet*“, adică într-o arcă, amintită de Dicționarul de simboluri citat anterior, ce trebuie salvată cu orice preț de la dezintegrare. Iar acest lucru se poate realiza, printre altele, și prin consemnarea faptelor de folclor în volume ca cel de față.

orizont de așteptare

I.D. Bălan îi explică
lui Dan Condeescu
ce virtuți trebuie să aibă
un ministru pentru a
rămâne în conștiința
contemporanilor. Oare?

Aperturi

bogdan-alexandru stănescu

„E ste neapărat necesar ca și actul hermeneutic propriu-zis (cel al cercetătorului Mioriței, care-și fixează textul ca obiect) să se situeze, *la limită*, în același punct (de iminență a propriei morți!) pentru a avea șansa, atât a precomprehensiunii ontologice a textului, cât și a comprehensiunii propriu-zise și a explicării neînțeleșului acesteia, având totodată conștiința acelei marje specifice de incomprehensiune fundamentală care rămâne și care naște permanent energie hermeneutică. ...Fie că vrem sau nu, hermeneutul **Mioriței** (în cazul că el este român) se află în relație directă - de apartenență - cu obiectul cercetat, adică se întâlnește cu **Miorița** exact prin acest raport de situație înăuntrul obiectului înainte de a și-l lua ca obiect de comprehensiune - ce-și păstrează nealterată marja de incomprehensiune hermeneutică fertilă. E vorba prin urmare de o înțelegere ce mizează mult pe intuiție și pe pătrunderea fenomenologică a faptelor, precum și pe recrearea activă a marjei dintre *discurs* și *text*, pe re-crearea lumii din text în chip eseistic - argumentat, unde este cazul, sau prin operația de reconstituire și restituire hermeneutică a ceea ce evoluția temporală cel mai adesea ocul-tează în chip fatal.“

Studiul Ștefaniei Mincu (**Miorița-o hermeneutică ontologică**, Editura Pontica, Constanța, 2002) mi se pare, din start (adică dinaintea contactului pre-hermeneutic cu textul) un act cultural ce solicită un oarecare curaj din partea autoarei. Folclorul, ca obiect de studiu, în ciuda încercărilor de resuscitare artificială în mediul universitar - mă refer aici la aberanta secție de folclor a Facultății de Litere, unde se presupune că studierea ontologiei ar ține pe deplin locul unei specializări într-o literatură de limbă străină, secție la care predă cu un succes nebun chiar omul de afaceri Marian Munteanu - se confundă încă în mintea multora cu emisiunile interminabile de muzică populară *din acei ani*. Ștefaniei Mincu publică un studiu de 500 de pagini despre Miorița. Încă unul? veți spune... Ar fi încă unul dacă autoarea n-ar încerca să *upgradeze* (scuzați termenul împrumutat din slang-ul “calculatoriștilor”) metodele utilizate de folcloriștii noștri, prin introducerea mitului în filtrul gândirii heideggeriene. Mă mir că nimeni n-a încercat acest lucru până acum, dat fiind că cele două *sisteme* ontologice se pot suprapune până la identificare: “Se știe că teama și angoasa în fața morții sunt sentimente exploatare de Heidegger în **Ființă și timp**, fiindcă ele definesc situația-ontologică și, desigur, pe baza ei, însăși înțelegerea lumii, faptul de a fi în lume. Dar pentru Heidegger teama și angoasa nu sunt simple stări existențiale ale omului modern, ci sunt dintotdeauna. A trăi în lume este fatal, adică este așa dintotdeauna, iar înțelegerea și decizia ce derivă din angoasa fundamentală în fața morții duce la un act hermeneutic esențial, nu la unul oarecare.” (p. 26)

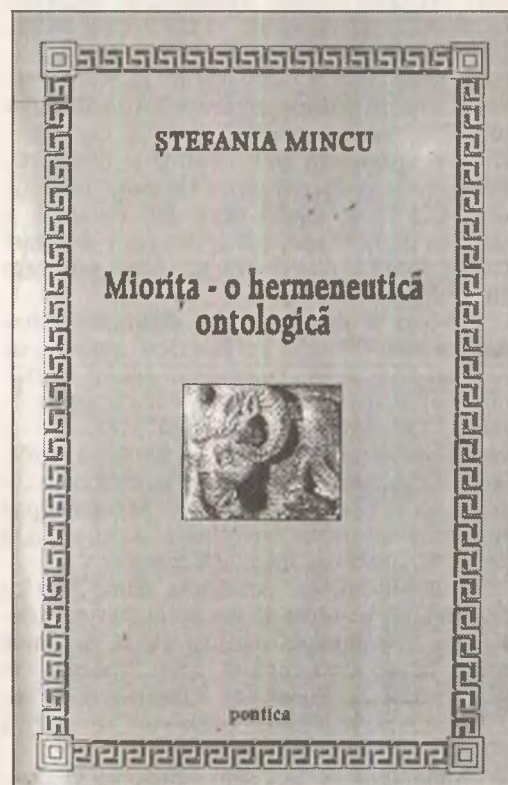
Autoarea încearcă o “traducere” a sentimentului în discurs, abordează textul cu armele celui care se explică în calitatea sa dublă de entitate ce vrea să înțeleagă și care vrea să se înțeleagă. Este o ciocnire între cercetătorul de secol al XX-lea, care a trecut prin școala structuralismului și a semioticii și omul de secol al XX-lea care înțelege prin **întâlnire**. Întâlnirea, ca drum spre comprehensiune, are multiple valențe: este întâlnirea dintre hermeneut și text, dintre om și discurs, dintre două sentimente, unul tradus în variantele mitului, celălalt ascunzându-se în spatele demersului interpretativ.

Am remarcat situarea autoarei pe o poziție “existențială” în demersul hermeneutic: acest lucru dă o valoare deosebită analizei încercate, prin caracterul de “pariu riguros” al textului. Ființa-spre-moarte este aici și criticul care delimitează o altă ființă-spre-moarte: cea textuală, sau cea “cântată”. **Faptul-de-a-fi-în lume** presupune o **laolaltă-ființare**, dar ființa se percepe ca ființă numai când depășește granițele “se“-ului: în fața morții. Interesante sunt observațiile pe care Ștefaniei Mincu le face referitor la diferențele dintre accepțiunile pe care

moartea le are la Heidegger și în balada românească: în timp ce la filosoful german moartea este singurul “bun” absolut individual, în baladă ea devine “socializată”, împărtășită lumii, prin “metaforă fundatoare: “Moartea e pururi-a-mea în concepția heideggeriană; e nesubstituibilă ca un bun personal. Dar în Miorița avem situația-unică în care nimeni nu poate înlocui actantul în profesie, cum nu îl poate înlocui nici în moarte. De aceea nici metaforele mioritice, cum ne-am permis să insistăm, nu sunt veritabile metafore de substituție; pentru a simplifica ideea, vom spune că un substituent nu poate sta veritabil în locul

unui substituit, decât dacă, la rândul său, poate fi și el substituit de altceva. Moartea nu poate fi substituită veritabil de nici o metaforă în înțelesul curent. Ea e un fel de “gaură neagră” a lumii Dasein-ului. Nunta cu lumea nu e un substituent ontic (obiectiv în chip real) al morții, ci este ea însăși o instituție umană, dată prin “decret” sacralizat în pofida morții. Această nuntă-replică umană are în ea ceva himeric (epitetul uzitat în legătură cu ea, în mod aproape instructiv, în orice exegeză, este “feeric”). Este o metaforă magică și absconșă, în idoneitatea cu absconșitatea și taina morții; metaforă care nu corespunde nici unei analogii, ci doar ea instituie o analogie; pe scurt este o metaforă fondatoare de cultură.” (p. 108)

Lucrarea Ștefaniei Mincu are meritul de a extrage mioriticul din sfera etnologiei pure, de a o pune, prin această interpretare, în dialog cu alte discipline, lucru ce nu poate decât să servească unei noi “aperturi”: este unica modalitate de a menține deschisă orice operă, prin

forțarea limitelor. Numai că în acest caz, demersul hermeneutic nu forțează deloc obiectul, ci se “mulează” perfect pe el. Este o încercare de a uita uitarea, sau de a sfida indiferența, efecte ale unei specializări extreme.

Pe masa
directorului general
al Uniunii Scriitorilor,
Alexandru Istrate
se află mereu
numeroase dosare...
Spre studiu!

Marian Barbu

Fuga de sub model,

Editura

Scrisul Românesc

Intitulat inițial **Iertare Domnului Caragiale**, volumul reunește proze scurte, ca exerciții de lucru întreprinse cu ani în urmă, pe când autorul pregătea pentru tipar antologia **Învingătorul lui Napoleon**. "Cele 42 de microsoane, schițe, nuvele, portrete sund pandante prozaistic, reverberații la bogatul material epic al antologiei..." , explică autorul.

Marian Barbu își vede prozele din acest volum printr-o "grilă modernă/postmodernă, taxonomică a ultimelor două romane" (adică **Aproapele nostru trădează**, 1992, și **Colonețul de la Ghiol**, 1996).

Povestirile sunt spuse uneori în câteva rânduri: "Bozgan sta la o aruncătură de băț lângă iarbă. Ba se poate spune că era primul printre cei chemați să se odihnească pe spinarea dealului. Se aciuase aci cu Dina de când o furase de la o șatră. Fusese izgonit" (**Apa fierarului**); "Murisem într-o zi. De ciudă. De bătaie. Nu mai spărsesem nici o tăbliță și plângeam. Fugisem de pedeapsă sub o buturugă mare de ulm. (...) Eram căutat peste tot. Furasem și struguri de la vecini, pâine din casă. Adunam frunze. Eram căutat și strigat" (**Cum omoram eu tăblițele**).

Alteori e creionată din dialoguri. Întotdeauna este căptușită cu descrieri poetice, cu asocieri (fie că sunt comparații, epitete, personificări) materiale: "Negura căzuse grea, de piatră" (**Jurământul de la răpă**); "Și zi de zi, soarele devenea apă. Devenea pământ. Și iarăși soare. O metamorfoză cosmică pe care nu o sesizau decât florile și frunzele" (**Setea nisipului**); "Numai nucile boncăluiesc ca niște cerbi pentru lovitura cea mare" (**Toamna**).

Preferința pentru enunțurile scurte face ca fragmentele narative să fie alerte, dar și "misterioase", neumplute până la capăt, de parcă mai ă întotdeauna ceva de spus: "Crescuse în schimb Lucia. Plânsul ei. Crescuse și Octav. Plângea și el. În hohote. Vede cum vor putezi cu toții" (**Monolog discutabil**).

Narațiunile de aici sunt puncte de plecare, forme destinate a fi ulterior conjugate. Tot Marian Barbu ne oferă această cheie de lectură: "Nichitian vorbind, toate pot fi definite ca noduri, semne sau simple respirații narative. Adică, o altă ofrandă adusă **dulcelui stil clasic**. Menirea lor este, deci, de reprezentanță pentru a înțelege o posibilă perspectivă - în dinamică, stagnare sau anulare."

George Stanca

De la marea schimbare la marea dezamăgire

Editura Gestaco

Această carte reunește o serie de pamflete publicate în presa scrisă sau rostite la Tele 7abc în perioada cuprinsă între căderea guvernului Ciorbea (septembrie 1998) și înfrângerea din noiembrie 2000 a CDR. Împreună cu volumul anterior, **Un an sub Ciorbea**, constituie o carte totală, privind guvernarea CDR și care se va numi **Vremea lui Emil-Vodă**.

Într-un interviu pe care l-a acordat lui

Gabriel Rusu pentru "Cotidianul", imediat după lansarea volumului, George Stanca spunea: "Dacă domnul Iliescu era pentru mine femeia dragută și zâmbitoare pe lângă care am trecut mereu indiferent, domnul Constantinescu a fost femeia pe care am iubit-o cu patimă și în care am crezut. Iar ea m-a trădat. Ei bine, această patimă anti-constantinesciană răzbate în acest al doilea volum". Așa că **Vremea lui Emil-Vodă** poate fi citită ca un jurnal al dezamăgirii românului, fie el țăran, proletar sau intelectual, în fața unor promisiuni deșarte. Cu tot limbajul său dur, această carte a fost scrisă cu multe scrâșneli din dinți și chiar cu multe lacrimi."

Putem rememora, așadar, în ritm de pamphlet, formarea guvernului Radu Vasile, "acțiunile concertate ale maghiarimii de pretutindeni de a reface, pare-se, **Ungaria Mare**", ministeriatul la Externe al lui Pleșu, ziua porților deschise la Cotroceni, votul parlamentarilor pentru sporirea propriilor salarii (acela din noiembrie 1998), alegerile pentru primăria Capitalei, comemorarea Revoluției, revendicările minerilor (mai precis, ale "cosmiștilor"), Legea Ticu, acțiunile revendicative ale studenților, muncitorilor de la Roman și "cheferiștilor", condamnarea lui Cozma etc.

De cele mai multe ori, umorul acid cu care tratează autorul, ca pe personaje, oamenii politici ai zilei este vizibil încă din titluri, ironice

1) **Marin Preda pe meleagurile natale** (Gheorghe Filip), reportaje și interviuri, Editura Teleormanul liber.

2) **Bijuteriile mele din ceară** (Mălina Anișoaei), Editura GEEA.

3) **Gesturi în oglindă** (Viorel Tăutan), versuri, Editura Paralela 45.

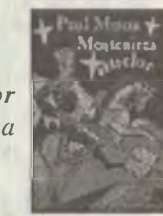
4) **Tăietorul din lem** (Viorel Mirea), versuri, Editura Decebal.

5) **Lancrăm-veșnicia s-a născut la sat** (Dorin Ovidiu Dan), Editura ALTIP.

6) **Întâia pasăre, nebuna** (Cătălina Băjenaru), versuri, Editura Eminescu.

7) **Moștenirea astrelor** (Paul Miron), Editura Clusium.

galaxia cărților

și ele, adesea parafraze, jocuri de cuvinte sau aluzii culturale: Minerimea sa pohtește, Mult zgomot pentru o nimica, Umbra lui Cozma la Cozia, A veni sau a nu veni minerii, aceasta-i întrebarea!, Românul, poet de la prim-ministru-n jos, Măgarul roman, Na(TO)stratin Hogeia și șomologul de paie Madrid plus, Mi-e Miloșevici de sârbi, dar de mine mi se rupe sufletul, Te uiți la Emi și plângi, O cizmă de-aș fi, pe Remeș l-aș strivi.

Gheorghe Săsărman

Cupa cu cucută

Editura Dacia

Romanul **Cupa cu cucută** reprezintă, practic, revenirea lui Gheorghe Săsărman în peisajul publicistic din România. Publicat întâi în 1994, la Editura Sedona din Timișoara, iar acum, apare în seria proză a Editurii Dacia. Asta după ce, anul trecut, aceeași editură scotea **Cuadratura Cercului**. Fals tratat de urbogonie și Sud contra Nord.

După apariția romanului la editura timișoreană, Cornel Robu îl propunea pentru un premiu al Uniunii Scriitorilor, iar în cronica pe care i-a dedicat-o în revista "Tribuna" îl numea "un vitriolant roman alegoric și satiric despre «epoca Ceaușescu», cea mai bună carte de până acum a autorului și cea mai decantată transfigurare literară de până acum a neasemuitei «iepoci»".

Romanul lansează de la început două pozești paralele, una scrisă la persoana a III-a, în care Alex se trezește cunoscând o misterioasă femeie la Oktoberfest, a doua, la persoana întâi, ne introduce în atmosfera statului democratic pervetic și a Partidului Unic Pervetic, ale cărui principii sunt: "egalitate în drepturi și îndatoriri, echitate, nici pâine fără muncă, dar nici muncă fără pâine, socializarea mijloace" de producție și lichidarea exploatării, grija fa de om, bunăstare pervetică, democrație pervetică, omul de tip nou, dispariția treptată a claselor, unitatea poporului, viitorul pervetic luminos, prietenie cu toate popoarele, pace ș.a.m.d."

Numele personajelor din "zona" pervetică par ieșite din Star Trek: Xana, fârtatele Koifstar, Mira Maru, Cheche, Hax, Pu. Numele organizațiilor au și ele rezonanța unei lumi care ține de science-fiction: Frăția Scriitorilor, Centrul Democratic, Nucleul Democratic, Marele Consiliu, Sfatul obștesc. Dar numai rezonanța.

Iar eroul principal, cel care povestește la persoana întâi, dă glas dilemei scriitorului însuși. El scrie o piesă de teatru care descrie o insulă: "Insula pe care o descriu ar putea fi parabola unei societăți încorsetată în propria-i izolare, încremenită în tipare și caste, cufundată prin involuție în bezna atemporalității, unde nici o schimbare, nici o înnoire nu e cu putință. Am eu curajul de a ține o oglindă în fața lumii? În fața acestei lumi?" Răspunsul se află în roman.

Pagină realizată de Marie-Louise Semen

“Riscându-se pe sine ca pasărea Phoenix”

Sau: Nicolae Prelipceanu, de neînvinș, de neînvinș

„**E**u însumi de neatins pentru mine“ se definește poetul. Într-adevăr, cine ar putea urma într-un tot, cine ar putea cu adevărat “atinge” filioanele de aur ale acestei firi făcute să dăruiască, mereu gata să își împlinească datoria, mereu gata să își ajute prietenii înainte de a se ajuta chiar pe sine, mereu gata să aere principiile atacate de mișelie și necinste, dar și pe cei slabi și nedreptățiți, mereu gata să pună libertatea mai presus de orice? Prea multe calități pentru viața de fiecare zi. Imposibilă aplicarea atâtor nobile principii. Într-o singură existență, plină de omeniești slăbiciuni, n-o scoate nimeni la capăt. Dar în poezie, da. Nicolae Prelipceanu recurge la poezie ca să își poată păstra nealterată flacăra interioară, “riscându-se pe sine ca pasărea Phoenix”.

Poezia lui nu e doar simplu joc estetic.

aniversări

Nu e doar *text*, cum se zice astăzi (Doamne, ajută-ne să nu scriem doar texte!). E chiar forma de implicare în viață, cu partea cea mai bună a celui care vrea să îndrepte lumea - “Nemulțumit de mine însumi în primul rând/ și de celelalte abia în al doilea/ suflete nu te lăsa/ cerul oricum va avea grijă de tine” (Ființa ta).

Suntem toți vinovați că dreptatea nu triumfă, că pe lume există crime și ură: “Ce ai făcut în Noaptea Sfântului Bartolomeu/ De ce nu erai născut în Noaptea fântului Bartolomeu/ Gândurile tale împotriva Noptii Sfântului Bartolomeu nu ajung./ Cât a ținut Noaptea Sfântului Bartolomeu/ cât va mai ține ea” (Ce ai făcut în Noaptea Sfântului Bartolomeu). Versuri tulburătoare, pe care poetul a avut curajul să le transpună în cotidian. Cruciadele sale jurnalistice împotriva minciunii, infatuării, corupției, hoției, violenței, împotriva neîncheiatei Noptii a Sfântului Bartolomeu, care duce la pieire minoritatea convinsă de idealuri, nu sunt altceva decât reflexia concretizată a unor asemenea versuri.

Desigur, Leul e conștient de donquijotismul său. Din punctual central, de unde își dă singur ordinele de luptă (că doar își e propriul oștean, altfel cine mai e astăzi dispus să se sacrifice pentru idealuri?), limitele se văd foarte clar: “Dă-te cu capul de pereții realității/ (îmi strigă)/ și ascultă sunetul stins/ care-ți răspunde/ rămâi acolo, nu te mișca/ în genunchi în biserica vastă/ roagă-te ție și dă-te cu capul/ de propria ta rugăciune” (Trecerea corbului).

Consecință: luciditatea amară a celui obligat să învețe renunțarea: “Nu mai am

timp să contemplant/ alerg de dimineață până seara/ cad pe urmă răpus cu ochii închiși/ mă ofer și nu vine/ doar în spatele unui perete/ se aude aparatul de fotografiat/ tăcând tăcând/ ca și cum aș fi vreo celebritate/ nu te mai neliniști mi se spune/ e moartea care te fotografiază/ nu ai atins încă probabil/ poziția optimă” (Ultima fotografie).

Altă consecință: ironia permanentă, “calmând” elanurile, dar diminuând și amărăciunea, oricum, singurul “transport” valabil între sinele de neatins și capătul obligatoriei existențe: “Știi că niște mai tineri prieteni întorși de la Atena/ (e bine ca tinerii să călătorească)/ mi-au reamintit cuvântul metafora care acolo/ înseamnă tramvai sau metrou.../ adică te sui în meta-

nicolae prelipceanu

60

foră și te duci/ părăsești totul și tristețe și bucurie/ și alte sentimente contradictorii-contrare/ care te chinuiau în locul unde/ stătea de mai multă vreme/ toată lumea se duce acolo la lucru cu metafora/ toată lumea evadează (la iarbă verde) cu metafora.../ însă ei au uitat să-mi spună/ ce faci când metafora e în grevă/ poate că îți iei câmpii sau îți iei tălpășița (pe jos)/ pur și simplu/ ca pe vremuri/ când metafora nu însemna transport în comun/ și transportul tău/ de unul singur/ din singurătate în singurătate” (Metafora).

Poetul ironic nu se culcă niciodată pe roze, afirmă Nicolae Prelipceanu, și asta îi convine, e în spiritul lui de luptător: “din roza propriu-zisă el alege numai spinii/ dar face pe Spinoza la plural Spinoze (Poetul ironic).

Ba ironia e chiar mai utilă decât lancea donquijotescă; e o armă foarte modernă, insidioasă, atingându-și scopul mai bine decât “luatul la trântă” cu inchiziția:

grete tartler

“Melcul e o idee/ a lumii contemporane/ o problemă rămasă din preistorie./ Ninge pe melc / și el se mișcă lent/ o melcul urechii ei/ idee a lumii mele/ contemporane. / Melcul e un tanc mic/ cu două mitraliere/ tancul e un melc mare/ mult mai periculos/ și unul și altul înaintează/ spre o viață mai bună” (Melcul și alte idei).

Ironie, eros și moarte. Melcul mentalităților, melcul urechii iubitei, melcul-tanc. Un grup de înaintare pe care, în americanizantul limbaj actual, l-am aprecia “cool!”, care face posibilă neabătuta străbateră a deșertului unde “nu e nimeni doar pasărea Phoenix/ arde mocnit lângă orizont”.

Deșertul poate fi traversat cu siguranță, fiindcă undeva există Muntele ca reper. Dacă n-am ști cu toții că Nae Prelipceanu pleacă singur, în fiecare septembrie, să înfrunte Carpații, urcând în deplină izolare, cu un rucsac în spate, cele mai inabordabile creste, am afla acest lucru din poezia sa. Muntele este o instanță perpetuă, locul propice revelațiilor, locul unde “corbul devoră corpul” (citește: Spiritul esențializează): “Spălat de ploii spălat de apele muntelui/ m-am ridicat printre pietrele sclipitoare/ apusul le arunca în mine cu putere/ nemișcate stăteau ca niște oglinzi ale trupului meu/ Am fost atins într-un târziu/ de o piatră umedă venind din altă direcție/ țintită în altcineva/ de cine știe ce alt apus de mai demult” (În munți).

Multe poeme poartă urma pietrei umede venite dinspre întunecime (“Tot mai îngustă foaia de hârtie/ cineva mi-o retrage cu mână cu tot/ parcă îmi fuge sufletul/ de sub picioare” - **E timp**; “Primăvara semnez în neștre valuri de frunze/ ca să-mi fie numele călcat în picioare la vreme de toamnă” - **Secret**), dar acesta nu e tonul definitoriu pentru Nicolae Prelipceanu. Oboseala existențială e “o fază”, omenească și ea, dar e numai o frunză uscată hrănind focul mereu primăvăratesc pasării Phoenix.

Nu în ultimul rând, jocurile de cuvinte, destul de frecvente, dau poeziei lui Nicolae Prelipceanu o dimensiune exploratorie care reflectă în formă idealul perfecționii urmărit în toate celelalte planuri. Prin jocurile de cuvinte versurile devin memorabile, ne bântuie, trec undeva dincolo de sunetul și sensul rostirii. Imaginile șocante trebuie să aibă și corespondent sonor, continuând ca ecou în mințile cititorilor. Nicolae Prelipceanu a înțeles acest lucru, armonia creată nu e întâmplătoare. Leul nu poate admite vestmânt fără fir de aur pentru idealurile mănate în luptă.

marin mincu

La întâlnirea de la Neptun din vara trecută, am cunoscut-o pe Riri Sylvia Manor, o poetă din Israel, născută în România. Ea este un om de știință (profesor și medic de oftalmologie și neurooftalmologie) și acest lucru se notează imediat în dezinvoltura surâzătoare și nobilă a ființei. Nu știu de ce mă obișnuisem cu „băștinașii” noștri ce se mutaseră în patria originară și, acolo, nefiind în posesia limbii ebraice, continuau să scrie în limba română, fără să observe evoluția discursului poetic.

Între atâția poeți evrei de limbă română din Israel, este greu să întâlnești cazul de excepție când *idiomul poeticesc* să fie la fel de avansat ca acela ce practică pe plaiurile mioritice, se poate vorbi mai degrabă de o expresie nostalgică, mimetizând un timp paradisiac, apus iremediabil. Toți evreii care au plecat din România folosesc limba carpatină mai ales pentru a-și rememora spațiul auroral și limba lor a rămas la stadiul „mitic”: este armonioasă și dulce, voit „eminesciană”, dar aceasta nu mai contează acum în competiția literară. Mi se pare ciudat ca tocmai evreii români să fie cei mai retardați în produsele lor literare de expresie românească. După Tristan Tzara, Ilarie Voronca, B. Fundoianu, Marcel Blecher, parcă ciclul experiențelor de limbaj s-a epuizat. Cei care mai poeticesc astăzi în românește, o fac în virtutea acestei faimoase tradiții ce-l cuprinde

Frumusețe morală

în primul rând pe reformatorul limbajului poetic european, întemeietorul dadaismului, curentul cel mai radical din istoria tuturor avangardelor. Între reprezentanții poeziei românești din Israel, Riri Sylvia Manor ocupă un loc aparte, întrucât ea s-a reîntors la instrumentul lingvistic al copilăriei și tinereții sale, după ce s-a făcut cunoscută ca poetă de limba ebraică. Deși în adolescență, a scris poezii în „limba maternă” (adică în română), ea a făcut un mare efort să acceadă la normele poetice ale limbii ebraice și volumul *Privind* (apărut la Editura Du Style) este o traducere proprie din origina-

bune.// Și îmi privesc anii/ și mă privesc/ tot ca pe o rochie/ veche/ pe care continuu s-o port/ din economie./ .../ Și acum/ mi-am aruncat anii/ pe scaune/ printre rochii și printre/ sticlute pline de parfumul/ lucrurilor care nu există.// Și anii zac pe scaune/ ca rochiile/ și tu stai/ dar parcă nu ești în odaie/ și noaptea și-a trimis/ întunericul înăuntru.// Pe zid apeși comutatorul/ să aprinzi lumina./ Dar nu există comutator/ pentru a fi împreună.// Și totuși/ eu port în mine/ nealterată/ bucuria sălbatecă./ bucuria frumoasă/ precum un zmeu cu sfoară lungă/ înălțat/ peste toate aceastea“. Energia poetică maximă se concentrează în ultimele versuri, ca un triumf al ființei interioare ce se conservă „nealterată”, versuri de o lapidaritate exemplară ce ar trebui să trezească invidia Anei Blandiana sau a altor poetese actuale.

Riri Sylvia Manor reușește să fie originală în asemenea nucleu liric în care dovedește capacitatea rară de a comunica direct starea poetică primordială, ce e, înainte de toate, o emanație secretă de natură intelectuală. Făcând parte din seminția cea mai încercată de istoric, poeta meditează grav asupra timpului și locului în care trăiește, exteriorizând îngândurarea planetară în care suntem imerși cu toții. Poezia sa își asumă o gravitate difuză ce te covârșește în actual lecturii.

Nu pot să închei fără să spun că am fost impresionat de frumusețea morală a omului, frumusețe ce i se citea în strălucirea provocatoare a privirii și în gesturile tranșante, pline de eluziune suflatească netrucată. Câteodată, poeziile cea mai simplă se iscă dintr-un gest sau dintr-un cuvânt răzleț, spus cu spaima de a nu comite un sacrilegiu involuntar. Riri Sylvia Manor mi s-a părut poetă autentică prin felul de a se comporta, de a scrie și de a comunica „bucuria frumoasă” că există. Întâlnirea cu poezia sa este tot atât de tonifiantă ca și aceea cu persoana nobilă ce nu se dezmințe, indiferent în ce context s-ar afla. Asta înseamnă că are o personalitate pronunțată pe care i-o admir cu toată franchețea.

intermezzo

rul ebraic, publicat la cea mai prestigioasă editură israeliană „Sifriat Hapoalim”. Am citit cu plăcere acest volum în care adie un aer proaspăt și se constată la nivel expresiv aceea „desprovincializare” a limbajului pe care n-am observat-o la cei care scriu exclusiv în românește. Dezinvoltura pe care o semnalăm în legătură cu ființa luminoasă a poetei se transmite și textului. Experiența de viață găsește expresia potrivită pentru a comunica avatarurile subiectului poetic feminin. O poezie ce sintetizează cel mai bine talentul Ririei Sylvia Manor mi se pare *Anii pe scaune* din care citez: „Mi-am aruncat anii/ pe scaune/ ca rochiile/ când îți aranjezi dulapul/ și nu mai e loc pentru rochii vechi/ rochii care au cunoscut/ totuși/ zile mai

semne

Alexandra Liță e la vârsta când nu admite nici un fel de compromis cu poezia peste al cărui bord aruncă toate poncifurile posibile. Revolta ei împotriva surogatelor de existență e sinceră și categorică. Jumătățile de măsură îi repugnă organic și ea vorbește despre singurătatea totală, ori despre sufocarea sinonimă celei de sub lespezea tombală. Dar în ciuda acestui univers claustrant, cenușiu, agresiv, poeta se menține departe de lamento-ul retoric și cultivă patetic autoironia, împingând sentimentul de acceptare a condiției umane până la ultimele sale limite, postându-se programatic în ipostaze deloc favorabile feminității juvenile: „sânii mei sunt lăsați/ Corpu-i mortăciune/ Grotesc malformat/ Pe același fond/ Al cercurilor concentrice și al culorilor calde// Sânii mei sunt lăsați./ Ambiția mi-e roasă de mortăciune./ Mortăciunea corpului” (*Căldura emanată*).

Totul stă în poezia Alexandrei Liță din *Norii cu mânere de fier* (Editura Augusta, Timișoara, 2000) sub semnul relativității. Poeta e conștientă că nu exprimă decât „adevăruri false” și că „starea mea e o formă”. Știe, de asemenea, că poetul vampirizează, psihic vorbind, pe cei care îl citesc și asupra cărora capătă, astfel, un antecedent. Drama sa constă în a opta între ura și dragostea față de cuvintele care nasc și renasc lumea din jur în oglinda înveșnicitoare de sensuri: „Dar urâsc cuvântul” - spune ea - „Și crengile șerpuitoare ce se ascund/ Înapoia-lui/ Atât de întortocheate, sufocante/ Dinapoia cuvintelor” (*Crengi șerpuitoare*). Și, la antipod: „Împroașcă pagina, copie/ Cu acele cuvinte frumoase/ Care./ Poate./

Spirit ludic

Hrănesc lumea asta” (Dar dacă m-aș vedea și mai mult?).

Poezia românească, grație în mare parte și rădăcinilor ei folclorice, este o poezie a vegetalului. Ușor polemic, poate, Alexandra Liță își conduce discursul spre zone faunistice. O singură privire asupra sumarului e revelatoare în acest sens: *Moliile, Lebăda, Viermele galben, Șarpele păgânătății, Căii nechează jalnic, Pădurea-vierme, Vreau să-mi omor calul, Viermele ce trage la mânere, Peștii portocalii, Cei ce nu mai tac*. E, în fond, expresia structurii sale duale: nevoia coborârii pe scară animală rimează cu luarea de avânt pentru cucerirea cerului albastru, râsul superpunându-se nichitastănescian plânsului, isterice și unul și celălalt, orice ins viu purtându-și în sine propriul cadavru, periplul prin zonele urâtului, lascivului, fetidului, mismaticului, demonicului, conferind, prin simplă și implicită punere în relație, antimionică ori paradoxală, valoare și preț frumuseții, eteratului, înmiresmatului, angelicului. Poeta se califică, ironic, firește, drept genială, iar pe de altă parte, ia act de prezența, în ființa sa profundă, a aceluia pascalian *moi haïssable*. Răspântiile devenirii pururi contradictorii, ca preajmă saltului calitativ, sunt mai mult decât sugestiv redată în parabola *Moliile*.

Oreptică feminină la *Albatrosul* baudelairean o constituie *Lebăda*: „Lebăda nu are pene, e jumulită/ Se va îneca de aceea/ Că nu

ion roșioru

mai are ulei peste pene/ Penele s-au evaporat/ În rai/ Dar cineva râde/ Și toți o vor arăta cu degetul“.

Îngerul, de sorginte optzecistă, e și aici gri, nesigur. vicios, cu aripi prea grele și prea murdare, însă „iubibil”. Mult mai de departe, poate de la poezii anilor '60, când sveltele patrupeze ieșeau jalnic din istorie, înlocuite fără milă de zgomotoasele tractoare, vine și e avivat motivul calului. Căluții nechează tragic ca și în *Pădureanca*, o piesă de rezistență a liricii Carolinei Ilica. Înțelegi și iubiți (*Voi călări până când ori Chemarea*), caii sunt uneori galopați până mor de crampe, sub ploaia sudorii. Accesoriu simbolic al evadării din realul imediat, calul e fie un alter-ego (*Dacă vrei*), fie exponentul poetic al unei vârste ireversibile (*Vreau să-mi omor calul*), așa cum altădată același rol poetic îl juca *șarpele-vierme*.

Poetă cu un destul de pronunțat spirit ludic și cu verb incisiv scos de sub zodia oricărei prejudecăți, Alexandra Liță e o reprezentantă de nădejde a generației '90, generație ale căre ape se vor limpezi doar după o necesară detașare eșalonată pe cuprinsul câtorva ani din noul mileniu.

Meșterul

Forfotă în sferă, smocuri de moluște stau înțepenite pe obrazul ros, meșterul se zbate prins între panere desenând o muză pe cerul humos.

Modelând o orgă din nisip și raze în cuptorul roșu terminat în zori meșterul meu tandru cântă vânătoarea câinilor sălbatici păzitori de flori.

Muza lui precoce stă printre izvoade strașnic urmărită de un ochi păgân și-a-nșelat stăpânul formelor abstracte și s-a-nchis de vie într-un nou stăpân.

Ziduri anonime stau în ploii mărunte tot amestecate în culori cu chip, s-au ascuns și sfinții groților în semne văduviți de glorie moarte-n linotip.

Blândul meu preameșter între toate cele evadat din starea lui de cioplitor zace printre cranii de coleoptere pe aripi cu praful lor strălucitor

și se află-n punctul care îi măsoară forța lui divină de a drămui suflete de humă împietrite-n rimă, rimă care naște pruncii vineții.

Că nascu pe lume praf și înălțare în cuptorul vămiei, rece labirint, construindu-și aripi a plecat departe înecat în aburi magul din Corint.

Prin Roma

Azi la Roma au loc lupte cu gladiatori, în Galiția s-au răsculat sclavii, de pe planeta Sirius lumina difuză cerne cenușă pe via Appia.

În colțul străzii Palatinus a murit plebeul Asconius într-o încăierare cu cel mai ilustru patrician al ținutului, înmormântarea va avea loc pe șapte coline.

Într-o seră s-a otrăvit fiica lui Seratus îndrăgostită de preaviteazul Ulysse plecat într-o călătorie pe mare și mort într-un joc de culise.

Văduva lui Caligula însingurată de pierderea celui mai frumos cal de marmură și-a lepădat straietele și aleargă printre sclavii supuși goală.

Azi la Roma vine în vizită Spartacus îngrijorat de soarta sclavilor din metropolă sigur de faptul că întâlnind lei și va asista la spectacolul de adio.

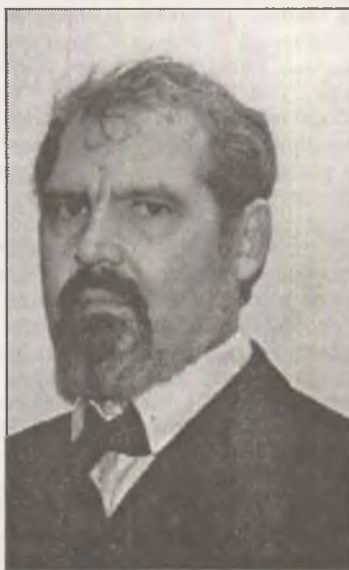
Apoi în togă urcând Capitoliul cineva îl va înjunghia pe la spate, mort de tuberculoză și singurătate vor anunța ziarele toate.

Pe planeta Sirius arde foc sacru câțiva romani viteji au plecat să-l aducă din spațiul eternei stele în Roma ce stă să apună caducă.

Măști din adânc

Însuflețit de veșnica rotundă a unui chip sculptat în adiere solstițiu uniform mă încoronă în masca unui ochi fără vedere.

Trudit copil din taina-nduioșării, domn devenit prin prisma rânduielii, oșteanul nerobit al întrebării, prinosul mult dorit al împărtelii.

florentin palaghia

Dar încotro se duce fiara zilei și încotro se zbat semănătorii pe câmpul de bătaie al pupilei când vor apare rând pe rând actorii?

Năvalnic duce zborul printre pietre atâtea păsări prăbușite-n gânduri te simt prea-bună muză, mă desfete aceste roduri ce se-ascund în sâmburi.

Prin cătun

Uite cum coboară nesfârșită seara, vin oșteni din pântec de corăbii vii ostenind în truda de-a ucide fiara ce în nopți senine ucide copii.

Robii de mătase unduiesc pe stele, un cătun se zbate într-un univers, dureros un câine linge din gamele un război de ceață de la fapt divers.

E o lume ninsă cu idei și snoave, pe la colțuri babe tot sporovăiesc despre tintarele, despre scandinavice ce în pas cu moda prin adânc trăiesc.

În cătunul sumbru a venit un vifor doborând copacii atârnați de cer, prin pădurea lumii numai moș Nichifor mai vânează noaptea câte-un rinocer.

Trece pe colină un vapor de ceară, se întoarce-n țară câte-un marinar, putred de iluzii vine de afară să se-așeze-n spațiul nostru legendar.

Dans în noapte

Cerul lumii desenează în ferești paradisul cu păsări învăluite din o mie și una de povești într-o noapte cu stalactite.

Sunetul lui poros prin aerul viril se prelinge în adâncul turbure, pășesc visător ca un beduin înecat în nisip și pulbere.

Mă urmărește pierdută-n pustiu fata morgana a depărtărilor sângele se zbate în dansul exotic al încântărilor.

Ce poveste s-a ascuns în harem și dansul frenetic de-abia începe vin din blestem firoșii străini cu cap de pește

urmărind din ceruri în formă de turn ursitoare dansând printre lacrimi, va urma noaptea rătăcirilor plină de patimi.

Se va pierde pe spinări de pământ printre dunele serii de lavă ritualul acestui descânt ca o pleavă.

Faliment

Urâtenia unui chip expus în vitrina cu aștri mă urmărește insistent, sunt trist și vulnerabil oameni buni, am dat faliment.

De mâine voi umbla după bani, toamna o să-mi curețe cu mărunte ploii pașii coborând capitoliul speranțelor îngropați în noroi.

În ceșosul burg al amintirii umblă un zvon de aur și gloriei, aici mi-am pierdut banii în lupte de stradă printre grăbite istorii.

Dar mi-e dor de trăiri și momente în magneticul ritm instabil când întors din bătrâne torente am sclipiri și dureri de copil.

JOI, 28 FEBRUARIE

radu voinescu

Domnul George Panait s-a trezit la ora cinci. Nu vrem să-i supărăm pe adepții domnului Valéry, dar domnul George Panait se trezește în fiecare dimineață la ora cinci. Trezindu-se, în patul său, a constatat că în timpul nopții nu se metamorfozase în nici o gănganie, că este în continuare un om la locul lui, normal, supărător de normal. Și asta de cincizeci de ani de când există. Până și numele nu are nimic neobișnuit. Nu-l cheamă nici Eustațiu, nici Vincențiu, nici Agamemnon, nici altcumva. Cât despre numele de familie, ce să mai vorbim! Nu Malindor, nu Meleandru, nu

cerneală proaspătă

Eleutheriadis, pur și simplu Panait. Trebuie s-o spunem de la început, intrând în acest fel și în monologul interior al domnului George Panait, că întâmplarea cu numele nu-l deranjează prea tare, ba, inclusiv la această oră a dimineții, îi face plăcere, pentru că de mulți ani visează să scrie o carte - nu s-a decis încă dacă la persoana întâi sau la persoana a treia, experimentele lui Michel Butor cu persoana a doua neinteresându-l deloc, o carte al cărei erou să fie chiar el. De ce îi face plăcere? Fiindcă astăzi personajele din cărți au, după părerea sa, nume total fistichii, cam cum sunt cele de mai sus, și niciodată două, ci trei sau chiar patru, lucru care se întâmplă și cu autorii respectivelor cărți, nume gen, să zicem, Victor Athenodor Meleandru-Popescu. Dacă este să urmărim mai departe gândurile care îl preocupă în fiecare dimineață în minutele de reverie dintre momentul trezirii și cel al coborârii din pat, deci și astăzi, 28 februarie, trebuie să mai spunem că dorința sa ar fi să producă o carte care să se numească, aproximativ, "O zi din viața lui George Panait". Nu că ar vrea neapărat să-l plagieze pe un laureat al Nobelului pentru literatură, dar socotește că ar trebui să ofere o lecție tinerilor prozatori contemporani, dintre care mulți i-au trecut prin mână în vremea studenției, despre cum ar fi să arate o narațiune. După părerea sa, esențial pentru o proză - schiță, povestire, nuvelă, roman - este ca în cuprinsul ei, în diegesis adică, să se întâmple ceva. Teoria sa este că autorii de azi nu pot să scrie de prea deștepti. Ei se chinuiesc pe sute de pagini să demonstreze ce vastă cultură au asimilat, cât de bine stăpânesc felurite tehnici de scriere, că sunt la curent cu perspectivele, cu intersecțiile vocilor - auctorială plus celelalte - și alte asemenea chestii sofisticate încât se trezesc că pun punctul final fără ca măcar un eveniment cât de cât notabil să se fi desfășurat.

Pentru că nu am spus până acum și nici

dumneavoastră, cititorii, nu aveți de unde să știți, aflați că domnul George Panait este profesor de istoria literaturii și că-i este foarte greu să nu vorbească studenților despre toate cele ce-l frământă în privința destinului narațiunii în zilele noastre. Desigur, până va scrie această nuvelă, povestire, roman, mă rog, în care să dovedească o resurrecție a epicului. Eroul său ar urma să i se întâmple tot felul de lucruri în decursul unei zile. S-ar scula dimineață la ora cinci, și-ar pregăti micul dejun, poate micul dejun al unei zile libere, care va să zică mai copios, după care ar ieși în oraș. Personajul n-ar fi, bineînțeles, lucrător la salubritate, manipulant de tramvai, vânzător la aprozar, factor poștal, portar de întreprindere, merceolog, director de I.A.S. - are domnul George Panait ce are cu proza cu merceologi și directori de I.A.S. -, ar fi, poate, un tânăr profesor de literatură la Universitate care, după salaturile obișnuite cu vecinii de bloc, cu vânzătorul de ziare, după cele câteva cuvinte schimbate la tutungerie cu privire la calitatea țigărilor autohtone, s-ar îndrepta spre centru. Pe stradă, poate în dreptul hotelului "Dorobanți", va fi oprit de o reporteriță de la CBS, care va fi încântată că a găsit pe cineva în stare să înțeleagă atât de bine engleza ei și-l va întreba cum poate să ajungă în Piața Universității, unde are loc un mare miting, o demonstrație, grevă sau așa ceva. Se va oferi să o conducă și, în timp ce se va afla în mulțime cu ziarista - posibilă dezvoltare a unei idile à l'américaine -, va observa o mișcare suspectă la o mașină cu număr străin. Niște tipi care vor înmâna pachete unor greviști, după care vor încerca să se topească. Și, de aici, toată intriga, *plot*-ul. Firul pe care-l va urmări împreună cu englezoaica, americanca, franțuzoaica, va vedea ce o să fie, îi va duce către lumea interlopă, ca și către cercuri înalte ale puterii. I se pare suficientă o zi pentru a face și desface astfel de ițe. Mai mult pentru a le face, pentru că seara târziu, după urmăririi cu taxiuri, după bătut la ușile unor potențați, după un plonjeu în mahalaua Ferentari cu foșgăiala ei de marginali, va fi lovit de o mașină, afacerea rămânând în continuare încurcată. Sau descurcată atât cât să sugereze ceva, întrepătunderi de interese subversive și tenebroase stipendiate de niște "ei". Nu va dezvălui însă nimic până la capăt; un pic de mister face bine.

Ajuns la acest punct, domnul George Panait își dă seama că aceasta e rețeta cam banală a unui *thriller* și, ca să salveze povestea, își propune să brodeze totul pe un fundal politic și social foarte solid și agrementat, desigur, cu aluzii și trimiteri culturale într-un stil nu prea lejer, ba, dacă se gândește bine, puțin intelectualist. Un Harold Robbins, de exemplu, ar putea fi depășit chiar pe terenul lui. Va evita, desigur, psihologizarea excesivă, deși nu i se pare lipsit de interes ca personajului profesorului liniștit să-i atașeze și câteva motive psihanalitice, un complex ceva, care să-l facă să iasă din pielea unui om obișnuit și să se transforme, așa cum încerca un critic să fundamenteze o estetică a cinematografului. Ba nu, omul trebuie să rămână același, numai el, autorul, să-i dea ocol cu lanterna. Păi sigur, un fel de Leopold Bloom...

Ajuns aici, își amintește că trebuie să introducă în conferința despre romanul modern pe care urmează să o țină peste câteva zile - va trebui să se uite în orar -, descoperirea pe care a făcut-o în legătură cu "Ulysses" al lui Joyce.

Pornind de la amănuntul pomenit de mai mulți biografi cum că scriitorul se informa, de la Triest, în cât timp se parcurge pe jos distanța de la colțul cutare la piața cutare din Dublin, s-a gândit dacă nu cumva, ținând cont că subiectul se desfășoară pe parcursul unei zile... Și domnul George Panait revede în minte cum a scos cartea din bibliotecă, o ediție apărută la New York, în 1961, pe care o are de la Dan Grigorescu (acesta i-a dat-o după ce îi apăruse studiul despre marele scriitor irlandez), și s-a apucat să citească notându-și cu grijă ora la care a început lectura primului capitol. A parcurs o sută de pagini, a notat timpul, a deschis la alt capitol, reținea că era chiar "Boii soarelui", din nou a notat timpul după o sută de pagini, apoi a făcut calculul pentru întreaga carte. Ei bine, ipoteza i se confirmase! Pentru lectura întregului roman aveau nevoie de aproximativ nouăsprezece ore și jumătate, adică aproximativ intervalul care se scurge de la acea oră a dimineții când începe și până la oră la care se termină cu: "yes". Domnul George Panait este foarte mulțumit de această descoperire, pe care poate o va trimite și unei reviste literare sub forma unui mic studiu.

Până una-alta, înainte de a arunca plapuma la o parte și a coborî vioi din pat, stimulat de gândurile stenice legate de revelațiile sale, își aruncă privirea prin camera care-i servește și de dormitor și de birou, amintindu-și, nu se poate altfel, de Xavier de Maistre, privește la cele câteva tablouri moștenite de la familie, care atârnă pe pereți, un Pallady, un Iser, un Petrașcu, un Lascăr Vorel, precum și la panoplia în care spânzură o sabie de cavalerist ce a aparținut unui strămoș al său decorat cu "Virtutea Militară" la Plevna și două pistoale de pe vremea lui Iancu Jianu - nu știe ale cui au fost. Precizez pentru cititor că nu vor fi folosite în actul cinci, pe motiv că se încarcă cu pulbere și cu câlți, iar mecanismele rudimentare de dare a focului sunt ruginite de mult.

Domnul George Panait trăiește singur (soția l-a părăsit în urmă cu zece ani, pentru a se căsători cu un doctor ginecolog ale cărui venituri erau substanțial mai mari decât o leafă de lector universitar) în două camere, plus unele mic dependințe, ale unui imobil naționalizat de pe Bulevardul Dacia. Nu are copii, deci, în sinea lui își spune, în timp ce-și îmbracă halatul și se duce la bucătărie, că nu are cum să primească astăzi vreun telegramă de la Paris în care să i se aducă la cunoștință moartea subită, într-un accident, a fiicei sau fiului său. Are domnia sa ce are și cu Nabokov, care a scris o povestire absolut insipidă cu subiectul acesta. După ce aprinde aragazul și pune ibricul cu apă la fier pentru ceai, fiindcă este băutor de ceai, nu de cafea, un *sahib*, cum glumește câteodată când primește vizite ale prietenilor, merge în baie unde, ca în fiecare dimineață, pregătește ustensilele pentru bărbierit. Îi vom scuti pe cititori de enumerarea exhaustivă a cremelor, loțiunilor și pomezilor, cu etichetele și cutiile aferente, aflate în baia de burlac a domnului George Panait. Nici măcar marca lamei de ras nu ne interesează.

La ora șapte, domnul George Panait a ieșit din casă, înclinând cu grijă ușa. Doar la yală, pentru că, nu știe de ce, în butuc nu reușește să introducă cheia. Poate că s-a rupt vreun câțel, își spune puțin deranjat că va trebui să facă un lucru de care are oroare, adică să cheme un meșter

să-i repare ceva în casă. În intervalul de timp corespunzător elipsei de mai sus, domnul George Panait a luat micul dejun și s-a uitat, preț de vreun ceas, pe un teanc de note și cursuri aflate pe birou, obligat de faptul că astăzi are examen cu o grupă din anul al patrulea. După ce a încuiat ușa, cum spuneam, numai la yală, o salută pe vecina de palier, care se întoarce cu sacoașă cu sticle de lapte. Vecina, doamna Dragomirescu, s-a trezit de la ora patru. Nu vrem să supărăm iarăși pe nimeni, dar mai ales pentru eventualii cititori de pe alte meridiane se cuvine să facem precizarea că în Bucureștiul anului 1991, dacă nu te scoli de la patru dimineața, nu mai prinzi lapte la alimentara. Vânzătorul de ziare din colțul străzii îi oferă, ca de obicei, pachetul cu cele două cotidiene și încă două-trei săptămânale. Plătește și întreabă, tot ca de obicei:

- Ce mai e nou?

- Cred că americanii l-au "bușit" pe Saddam Hussein - încearcă omul un joc de cuvinte.

- Da, războiul e pe terminate, dar de-abia de-acum începe bălciul. Împărțirea teritoriilor. Ehei, sferele de influență!...

- Și stați să vedeți dacă irakienii îl vor mai susporta pe dictator...

- Da, da, aici e problema! spune domnul George Panait, luându-și rămas bun din mers.

Vânzătorul ar avea chef de taclae, ziua e frumoasă și caldă pentru sfârșitul iernii, dar se grăbește astăzi pentru că are examen.

La semaforul de la intersecția Bulevardului Dacia cu Calea Dorobanților, o voce îi tulbură gândurile:

- Nu vă supărați, nu știți unde e ambasada Angliei?

Se oprește. L-a întrebat o femeie care, după îmbrăcămintă și după accent, pare venită dintr-un sat din Ardeal.

- Știți, ne-ar trebui oare vize și ni s-a spus că să mergem chiar la ambasadă, reia femeia.

Îi explică, arătându-i cu mâna în ce direcție să apuce, apoi o privește cum se depărtează. "Ce Dumnezeu să faci asta în Anglia?" - se întreabă. După care își dă cu presupusul: "O fi având vreo odraslă pe-acolo."

Lângă Hotelul Dorobanți o florăreasă vinde ghiociei, frezii și narcise mov. "Fantastic!" A citit mai demult, într-o revistă literară, o povestire cu un subiect asemănător. Florăreasa nu e țigancă. Rămâne pironit câteva clipe, uitându-se cu atenție la ea. I se pare că are ceva straniu în privire. Încearcă să plece aproape speriat, auzind din urmă cuvintele florăresei:

- Domnu', domnu'!...

Apucă pe Bulevardul Magheru, pe drumul obișnuit spre Universitate. E un soare frumos, în lumina căruia mizeria orașului se arată în toată splendoarea. În jurul tarabelor cu măștișoare e animație. Se gândește că ar trebui să fie mai multă veselie, dar nu e. Se afundă în mulțimea pestriță și-și lasă ochii să zăbovească pe chipuri, pe siluete. Sărăcie. Pe domnul Panait l-a durut întodeauna sărăcia altora. Se gândește la micile lui economii și se întreabă dacă ele vor supraviețui cataclismului pe care îl reprezintă schimbarea regimului. Umblă zvonuri că se vor schimba banii. Face socoteala că s-ar descurca, totuși, dacă ar da câteva meditații. Sigur, dacă ar vinde tablourile... Cu liota de parveniți care se ridică ar găsi repede clienți. Sau cărțile... Se scutură, trecut de un fior. Niciodată n-ar vinde. Dar dacă se va îmbolnăvi, dacă îl vor costa spitalul, medicamentele? E păcat că la noi nu există posibilitatea de a amaneta. Muntele de pietate, își amintește de instituția de care a aflat citind cărțile lui Sue și Murger. Pe care bineînțeles i-a desființat la cursuri, așa cum se cuvine. Și pe Nabokov trebuie să-l desființeze. Zilele trecute l-a întrebat o studentă ce părere are despre el. Văzuse, zicea ea, *Lolita*, făcută de Stanley Kubrick, la Cinematotecă, și rămăsese nedumerită. Lasă că-i va spulzări nedumeririle. Sunt câțiva scriitori pe care-i consideră niște farsori, care au știut să-i ducă de nas pe fraierii de occidentali care - cum naiba? - fac ei ce fac și cad pe spate în fața rușilor. Și măcar și Soljenițin...

Se oprește la semaforul de la intersecția cu strada 13 Decembrie. O femeie cu două plase în mână a fost prinsă de lumina roșie în traversare. Se grăbește să ajungă mai repede pe partea cealaltă și, în precipitarea ei, speriată de mașinile care, în dreapta, și-au ambalat motoarele, lovește una din plase de stâlpul semaforului. A găsit ulei la magazinul "Unic", își dă seama acum, când o sticlă s-a spart și lichidul galbului, vâscos, se împrăștie pe trotuar. Bine că nu e linie de tramvai pe aici, se gândește domnul George Panait, parcă și văzându-l pe Azazelo dând colțul printre blocuri, pe lângă restaurantul "Dunărea". Ocolește pata de ulei care se lățește văzând cu ochii, scurgându-se către bordură și apoi în jos, pe carosabil. Femeia încearcă să scoată cioburile sticlei din plasă pentru a le depune într-un coș de gunoi.

- Tanti Ani, ce-ai pățit? aude glasul cuiva.

Ptiu, asta mai lipsea. Va fi o zi ciudată, neobișnuită. Nu mai aude explicația pe care o dă "tanti Ani". S-a apropiat de grupul de manifestanți din zona Universității. Este un spectacol de care are oroare. Nu-i place mulțimea, nici măcar la un meci de fotbal, nu-i place politica, deși în cercul de prieteni trece drept un analist versat al relațiilor politice mondiale. Se gândește la o scenă cu Lafcadio. Gide disprețuia mulțimile și el. Îi trec prin cap fel de fel de "scene de masă", asupra cărora atrage atenția studenților când se referă la anumite romane.

Intrând în clădirea Universității, îi pare rău că nu s-a întâmplat nimic deosebit în drumul până aici. În subconștient, își dă seama acum, spera să se ivească în cale ceva cât de cât interesant, ceva care să-i mai schimbe din monotonia clipelor. O asistentă de la catedra de lingvistică romanică are mereu ceva de povestit despre drumul ei spre instituție. Chestiune de umori. O digestie defectuoasă, constipație, toxinele acumulate... Nu poate fi de acord.

Examenul nu are nimic spectaculos, de aceea vom recurge iar la o elipsă. Am citit undeva o povestire cu un profesor care asculta o studentă, care vorbea, se încurca, iar mai vorbea; de afară se auzeau diferite zgomote, pe fereastră se mai vedea câte ceva. Un examen este un eveniment doar pentru unii dintre studenți. Pentru profesori, el este un fapt al meseriei, un lucru obișnuit, care survine periodic, cu aceleași probleme, dar cu alți protagoniști. Deci, nu merită să zăbovim ca să descriem câteva stări sufletești, altfel derizorii, câteva întrebări, câteva răspunsuri, liniștea întretăiată de..., scârțâitul ușii, intrarea unui coleg în legătură cu o intervenție pentru favorita lui și altele asemenea. Vom spune doar că examenul durează până la șase seara, domnului Panait plăcându-i adesea să răspundă în locul studenților care nu sunt stăpâni pe subiecte, "măcar acum să învețe ceva", trăgându-i adesea și spre zone colaterale teme aflate pe bilet. Probabil că măcar în acest punct un autor textualist n-ar scăpa ocazia de a insera câteva extrase de prin alte cărți, să ofere mici pasaje din presa pe care o are în servietă ori pe catedră domnul George Panait. Dacă există vreun cititor nostalgic, deși am dubii, poate să meargă să citească ziarele din 28 februarie 1991 la Biblioteca Academiei și poate să deschidă la întâmplare trei-patru cărți pe care le are în casă, oricare, și să parcurgă câteva rânduri din fiecare.

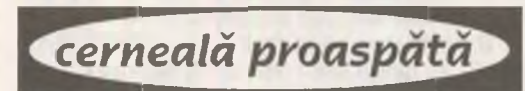
La șase seara, care va să zică, domnul George Panait își ia rămas bun de la ultimii trei studenți, adică ultima fată care a răspuns și o fată și un băiat care au rămas ca martori, și părăsește Universitatea. Bineînțeles că mai întâi a trecut pe la secretariat, unde a fost nevoit să facă față zâmbrelor aruncate de madam Greceanu, care își blestemă soarta când știe că are el examene. Secretara are un amant dintre studenții de la seral cu care azi, firește, nu a putut să se mai întâlnească în apartamentul a cărui cheie i-o cedea pentru câteva ceasuri o prietenă. Trece din nou prin mulțimea care acum cântă; unii au aprins ziare, la un microfon cineva rostește niște cuvinte pe care nu le poate înțelege, remarcă doar

sublinierea cu urale și aplauze din partea celor aflați în stradă.

Se îndreaptă spre casă, refăcând drumul de dimineață, de data aceasta pe partea opusă. Remarcă, în trecere, o firmă luminoasă: "GARUCCI", și observă faptul că orașul e mai luminat decât altă dată, datorită acestor firme. Străbate, așadar, bulevardul, printre faruri, vitrine, fotografii și are sentimentul că a trecut din nou peste el o zi care n-a lăsat urme. Din nou nu s-a petrecut nimic demn de luare-aminte și realizează - a câta oară?! - că duce o existență plată, banală, iar gândul acesta îi reactualizează deprimarea pe care o suportă cu tot mai multă dificultate, mai ales acum, când mulți din generația sa au răzbătut, sunt în primul plan al vieții publice. Unii au invitații în Vest, stau pe acolo cu lunile și revin mai plini de morgă ca oricând, spre disperarea lui, care vede cum se îfundă în mâlul perfid al anonimului.

Urcă încet treptele imobilului, întrebându-se dacă nu cumva a uitat deschisă vreo fereastră, fiindcă i se pare că perdeaua de la geamul său s-a mișcat puțin. Își pregătește cheile, propunându-și ca mâine sau poimâine să apeleze la cineva ca să-i repare broasca pe care a găsit-o defectă azi-dimineață.

Ușa sa este însă întredeschisă. Mirat, o împinge și caută, cu mișcarea reflexă pe care o are de ani de zile, întrerupătorul. "Ce Dumnezeu!" șoptește intrigat, simțind în aceeași clipă o lovitură care i se pare că-i perforează plexul, apoi încă una, mai sus, în stânga, între coaste. Îl cuprinde o căldură neobișnuită și se prăbușește pe covor, apucând să mai vadă două umbre care

trec iute pe lângă el, ieșind din casă.

Aici naratorul n-are încotro și este nevoit să-și arate omnisciența. Îl vom lăsa pe domnul George Panait, care mâine va ieși pentru o zi din anonim, ajungând pe pagina întâi a câtorva ziare: "Profesorul universitar George Panait asasinat în locuința sa", și vom explica pentru cititori cum a devenit victimă unui tragic **qui pro quo**. Apartamentul său are numărul 3. Un etaj mai sus, la numărul 8, locuiește un tânăr, singur, pentru că părinții săi lucrează în diplomație și se află plecați la post într-o țară asiatică. Junele este posesorul unei colecții de casete video faimoase printre cunoscătorii, precum și al unei dotări impresionante în materie de audiovizual: două videocasetofoane, o superbă linie audio, lector de discuri compact precum și discurile respective, câteva sute. Cei doi s-au înființat când încă nu se luminase de ziua, au aprins un chibrit pentru că pe hol nu era lumină, criza de corpi de iluminat fiind resimțită în toată țara, li s-a părut că 3 este 8 (pontul îl cumpăraseră și ei) și au introdus o foită de metal în butucul broastei de la ușă. O știe oricine, tâlharii se pricep să deschidă mai ales uşele. Au dat târcoale toată după-amiaza, dar nu s-au putut apropia din cauza du-te-vino-ului continuu pe scara imobilului. Nu au putut intra decât cu câteva minute în urmă, cum când domnul George Panait trecea, adâncit în gânduri, pe lângă stația de metrou de la Piața Romană. Uitase cu desăvârșire că ar mai fi trebuit să se abată pe la magazinul "Unic", să-și cumpere o pâine. Întârzierea ar fi făcut, cu siguranță, ca lucrurile să nu ia o întorsătură atât de neașteptată. Când a ajuns la ușă, răufăcătorii tocmai se lămuriseră că nu e ceva în regulă pentru că nu găsiseră ceea ce căutau. Tablourile nici măcar nu le observaseră și, oricum, nu le-ar fi spus nimic, nu intra în domeniul lor. Cum fac mai toți hoții când sunt surprinși, s-au folosit de cuțit, intrând în felul acesta în conflict cu litera altui paragraf al Codului penal.

Medicul legist care va fi chemat va constata că domnul George Panait a murit aproximativ în jurul orei șapte.

anghel gădea:

DESTINUL UNUI SCRITOR

Se spune că ar fi murit cu o mână ridicată în aer... Poate că va fi încercat să cheme pe cineva de acasă sau din cer, să facă un semn, să strige pe dispăruta lui mamă, poate vreo soră sau un frate, poate pe micuții lui băieți, poate soția... Dar a încremenit așa cu brațul acela întins, nimeni nu știe către cine; dacă ar fi murit în Siliștea natală, ca părinții săi, ar fi avut, cel puțin, de la început, creștineasca făclie aprinsă la căpătâi și priveghiul unor bătrâne cernite, dar acolo, în castelul lui Constantin Brâncoveanu, în noaptea aceea năprasnică, cine ar fi putut să-i vegheze sfârșitul neașteptat și solitar?

Îl văzusem ultima dată pe la mijlocul lunii aprilie, în largul său birou de la Editura Cartea Românească; sta într-un fotoliu în fața unei măsuțe pe care așeza volumele de mare succes și dădea autografe. Deși trăia încă cea mai mare victorie a scrisului său, în ziua aceea părea totuși absent, oferindu-și puținele cuvinte și iscălitura cu o politețe rece, de care și el parcă se jena. Dar ceea ce mă surprinsese neplăcut, era fizicul său: bărbatul pe care îl știam solid, cu trupul bine împlinit, mi-a apărut surprinzător de împuținat, aproape un omuleț. Îi dispăruse rotunjimea feței, dar și a bustului; hainele îi erau largi și când se mișca formau colțuri și muchii. Nu mai avea nici vigoarea aceea țărănească specifică bărbatului de la câmpie și-mi părea acum ca un firav intelectual, gălbejit de umbra unor săli de studiu, suferind parcă de o boală secretă. Parcă i se schimbaseră și vocea, devenise metalică, aproape stridentă.

“Ce mai faci, domnu’ Gădea, n-ai venit cam de mult pe aici, nu te-am mai văzut... Te-ai supărat cumva pe noi?”

“Nu, domnu’ Preda, de ce să mă supăr?... Am venit să vă văd și să vă felicit, îi spun, răvășit de lectura ultimului dumneavoastră roman”, apoi i-am întins un volum din cunoscuta trilogie, cu rugămintea să-mi dăruiască un autograf pe el. A cercetat cartea cu multă atenție observând că “este cam purtată”. “Văd că a mai scris cineva pe ea”, zice, pregătindu-se să aștearnă cunoscutele-i slove ușor tremurate.

“Eu am scris, domnu’ Preda, m-am iscălit pe ea ca un școlar, de teamă să nu se înstrăineze, căci am împrumutat-o pe la mai mulți prieteni. Știți, mai adaug eu ca să împrăștiu tăcerea stânjenitoare, cartea e deja o raritate... la noi, în oraș, s-a vândut numai din depozit...”

“Cam așa s-a întâmplat peste tot, mai ales prin orașele mari, completează prozatorul. Ba, la Iași, am auzit că securitatea ar fi ridicat toate coletele cu cărțile mele, din depozit, imediat ce au sosit acolo, sub pretextul că romanul ar fi fost interzis deja și trebuie să fie retras imediat de pe piață, ca apoi, să le vândă, pe sub mână și la suprapreț, la tot felul de prieteni

și cunoscuți”...

Îi mai spun că am solicitat spațiu la ziarul local, “Teleormanul”, ca să public o recenzie, măcar pentru reclamă, dar am fost întâmpinat cu rezerve și suspiciune, ba chiar avertizat că aș putea “...să intru la bulache”. Marin Preda tresare brusc, fața i se destinde, își recapătă buna dispoziție și începe să rădă cu poftă, în cascade, cum îi era obiceiul, ca să mă întrebe: “Dar ce e aia «bulache» domnu’ Gădea?”, și lăsând volumul la o parte, ia o bucată de hârtie de pe măsuță și notează cuvântul. “Un fel de arest, cred, de mai scurtă durată, la miliția sau securitatea locală, pentru anchetă, pușcărie, mai pe ocolite, explic eu, în timp ce el continuă să-și noteze.

“Cum, mă?!“ sare prozatorul deodată, încruntându-se brusc.

“Da, domnu’ Preda, așa mi-a spus un redactor de acolo, că să mai așteptăm, să mai vedem, că de, romanul e așa și așa, nimeni nu-i contestă valoarea dar, cine știe, s-ar putea să iasă cu cântec, până la urmă, s-a mai întâmplat, adică să fim prudenți. Se cam dă la Securitate și la miliție, mai zicea gazetarul acela, îl minimalizează pe Marx, și nu se știe”...

“Sunt niște tâmpiți, domnule!, mai adăugă el a lehamite. Dă-i în p... da mă-si!” și mi-a întins vădit indignat volumul, pe a cărui filă de titlu citec afară, în curtea editurii...” lui Anghel Gădea, cu urări de succes. Marin

Preda. Aprilie '80”.

Am plecat cu totul surprins de schimbarea fizică a marelui prozator, întrebându-mă: să-l fi ruinat chiar atât de mult această carte? L-am privit încă o dată, din cadrul ușii, mai atent: Marin Preda îmi pare mult mai în vârstă, adică nu de 58 de ani, ci... trecut de 70...

Această rapidă schimbare fizică a prozatorului au observat-o și alți cunoscuți și prieteni, dar au atribuit-o unei posibile oboseli sau indispoziții de mai lungă durată, căci, în compania celor apropiați nu era nici reținut și nici taciturn, după cum mărturisește, bunăoară, cel mai apropiat prieten al său din comuna natală, coleg de bancă, Milică Roșu, care stătuse de vorbă cu scriitorul cam tot pe la începutul lui aprilie.

“Se pregătea intens să înceapă lucrul la cel de-al doilea volum din **Delirul** și, în acest scop, îmi ceruse și mie ajutorul. Cum el nu făcuse războiul, adică nu fusese pe front, în biografia eroului său din roman exista și o astfel de experiență, mi-a dat niște benzi de magnetofon ca să înregistrez pe ele toată odiseea mea de combatant și prizonier de război... Am discutat mai multe, d-ale noastre, din copilărie, d-acolo din sat, căci lui îi plăcea să mă asculte, dar mai ales să mă contrazică până sărea la arțag și chiar se supăra, cum a făcut odată, la o întâlnire, de n-a mai vrut nici să-mi toarne bere în pahar...”

Când am plecat de la el, de la Editură, mi-amintesc, l-am lovit ușor cu palma peste burtă și l-am întrebat: “Bă, Marine, ce crezi, mă, frățioare, noi o să mai apucăm anul 2000?”

“Sigur, Milică, nici nu mă gândesc, ba o să trecem și în secolul celălalt, că nu ne oprește nimeni!”

Am răs apoi cu poftă amândoi și ne-am despărțit, fără să bănuiesc în vreun fel că era și ultima noastră discuție... Știu, îmi spusese, că suferea de diabet și că se trata cu multă atenție, nu mai mânca pâine decât atât cât îi permitea regimul și nici paste făinoase, și nici altele care să-i dăuneze sănătății. Din cauza aceasta slăbise așa de mult și li se părea multora schimbat în rău și îmbătrânit, dar încolo nu se plângea de nimic”...

La peste 22 de ani de la moartea marelui scriitor, am căutat într-un caiet impresiile, căm am putut atunci să notez, de la înmormântarea... celui care a scris **Viața ca o pradă**. Să transcriem deci, cu voga speranță că ele, dacă n-au putut fi publicate atunci ar mai putea totuși interesa pe cei care n-au luat parte la tristul și neașteptat eveniment.

“București, 21 mai 1980, ora 9.00. Sunt în fața Muzeului Literaturii Române, în holul căruia se află depus trupul neînsuflit al lui Marin Preda. Mă uit în jur: nimic deosebit, mica piață din fața clădirii e pustie. Lume puțină, ba chiar neașteptat de puțină. Ușa de la intrarea în muzeu e încadrată în pânză neagră, iar deasupra, în mijloc, cu panglică albă, inițialele numelui scriitorului: M.P.

Originea obscură, soarta noastră, poate, nenorocită, de țărani, ignoranța și indiferența se răzbună și aici. Nimic fastuos, deosebit. Privind din stradă, mortul pare a fi oarecine, un tovarăș de la nu știu care cooperativă, adus de sindicat, de tovarășii săi. Se intră și se iese, mai mult din curiozitate, ca la mort. Muzică funebră pe bandă de magnetofon. Scriitorul stă așezat într-un sicriu de stejar, galben, ornat cu flori. De o parte și de alta, confrății vii, de gardă, în poziție de drepti. Privesc împietrit pe țaranul din sicriu, plecat dintr-un sat din Teleorman, o așezare ca oricare alta, acoperită

până la el de pulbere și uitare, devenită acum - celebră, prin pana și talentul lui, ieșite din comun. Unii, căci îi cunosc pe mulți dintre cei care nu l-au negat niciodată par chiar puțin nervoși; mai eă ar dori, cred, să-l ducă acolo, la cimitirul Belu, cât mai repede să nu învieze cumva. Ca Lazăr din Scriptură, și să ceară tocul și călimara...

Nu departe de catafalc, în dreapta, se află o cameră în care se pregătesc gărzile; un bătrân adus de spate! Și cu nasul puțin turtit face pe comandantul; el hotărăște cine și în ce ordine să intre în gardă, selecționează oamenii (se oferă mulți, foarte mulți, cunoscuți și necunoscuți să-i stea prozatorului, câteva minute, la căpătâi), așază banderolele pe brațul drept, aleargă neobosit și plin de importanță din camera mortului în camera gardiștilor vii, scriitori, mai puțin scriitori, și nescriitori...

Mă supun protocolului improvisat: ocolesc de la dreapta la stânga catafalcul. Marin Preda stă nemișcat, într-un somn cum numai în iarbă îl va fi dormit, străjuit de lăcuste și greieri, sub cerul limpede, când, toropit de arșiță, păzea caii împiedicați, pe miriștile de pe "pământurile" din preajma comunei natale, Siliștea-Gumești. Îl privesc insistent: acum nu mi se mai pare slab, ca în 18 aprilie, când l-am văzut viu pentru ultima dată. Ba dimpotrivă, se arată împlinit, sănătos, ca în anii din urmă. Nici palid nu mi se mai pare, și nici morocănos. A trecut în moarte ca toți țărani, adică demn și sigur pe drumul necunoscut de nimeni. Nu-mi desprind privirea de pe chipul lui împietrit: cu toată atenția, și ca să mă conving, după mici pauze, ocolesc catafalcul încă de două ori. Desigur, nu mi se pare, mai apoi întreb în șoptă și îmi confirmă și alții ceea ce este destul de vizibil: scriitorul are două plăgi deasupra ochiului stâng. Prima, de mărimea, să zicem a unei pleoape, înfundată, iar a doua are diametrul aproximativ al unei vișine, la suprafață semănând cu o ștampilă mică și rotundă. Ele, se spune pe de lături, ar fi urmarea unor lovituri despre a căror natură se tot fabulează de aproape o săptămână... Cineva, o rudă mai apropiată, îmi spune mai târziu că a observat și o a treia plagă în spatele urechii stângi.

Ultima versiune care circulă astăzi aici, în legătură cu moartea scriitorului, n-ar mai fi inima (infarct sau stop cardiac), ci, sufocarea...

În somn, se crede că Marin Preda ar fi avut un spasm, că ar fi vomat și că, o parte din alimentele ejectate s-au întors în cavitatea bucală și, prin inspirație bruscă, au pătruns în trahee spre plămâni, sufocându-l... S-ar fi zbatut în așternut, se mai spune: dar plăgile vizibile pentru toți privitorii, cine i le-a provocat? A căzut din pat, spun sau își dau cu presupusa unii... Scriitorul a fost găsit mort în pat, acoperit cu propriu-i pardesiu, lăsând impresia primului venit că doarme... Dar dacă voma a survenit în urma spasmelor provocate de loviturile ale căror semne sunt acum evidente și de netăgăduit? Se mai spune că s-ar fi "ordonat de sus" o anchetă drastică, în legătură cu împrejurările decesului marelui scriitor și că trupul său a fost cercetat, studiat și autopsiat minuțios la Institutul Medico-Legal, de unde se așteaptă cât mai curând rezultatele...

Adevărul cutremurător este că Marin Preda începe să devină o amintire și că va fi coborât în pământ peste câteva ore...

Este ora 10, 50'. Cerul e tot acoperit. A început să se cearnă o ploaie mărunță. În fața Muzeului s-au adunat câteva sute de oameni. Toți așteaptă în tăcere sau discută în șoptă. Se deschid umbrelele. La balcoanele și geamurile blocurilor din jur au apărut zeci de curioși... O pasăre, parcă un porumbel, se rotește pe deasupra clădirii muzeului... Începe mitingul de doliu. Se rostesc la microfon ultimele omagii:

marin preda

Eugen Jebeleanu, G. Macovescu ș.a. Apoi surpriză și derută... Aflăm tot prin stație că, din cauza lucrărilor la metrou (?!) și a circulației aglomerate s-a renunțat la creștineasca conducere a celui drag pe ultimul drum, către cimitir, ca a oricărui român, creștin, în pas mortuar, îndurerat și reculeșit, plângând sau suspinând... Nu! Mortul va călători deci cu 60 de km/oră, adică viteza reglementară în orice urbe... De aceea, sicriul acoperit va fi introdus într-o dubă neagră și îndurerata adunare invitată, tot prin megafon, să urce în autocarele care așteaptă alături spre a se deplasa la cimitir. Așadar nu funeralii naționale cum promiseseră inițial, ca unei mari personalități.

Cimitirul Belu, ora 12, 30'. Plouă mărunț. Cerul tot acoperit. Sunt în primul autocar. Cobor în grabă și ieșesc pasul. Sunt la locul știut între primii sosiți. Groapa în care va fi coborât scriitorul Marin Preda, din cauza ploii care nu mai contește a fost acoperită cu o folie de plastic, verde. Culoarea ierbii, constat eu, cu surprindere. Observ că îi va sta la creștetul capului tot un țaran și tot din Teleorman: Zaharia Stancu. Totem, la orizontală. Valoric, gândesc, poate că ar fi trebuit să fie invers... Sunt aduse coroanele. Multe, zeci de coroane, și stivuite pe mormintele ilustrațiilor lui înaintași: Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Rebreanu, Sadoveanu, Călinescu...

Așteptăm. Lume, încă puțină. La ora 12, 50' sosește și furgoneta care aduce sicriul cu trupul "celui mai iubit dintre pământeni". Doamne! Câtă ironie! Foștii prieteni aproape că nu se văd. De la poarta cimitirului sicriul este purtat pe un fel de cărucior, ca un pachet, și împins pe alea care duce la groapă. Morometele stă cuminte, parcă puțin bosumflat din cauza celor ce se petrec în jur. Mai că îmi vine să pun degetul în gură, cum făceam la noi în sat, să fluiet mai întâi, apoi să strig: Măăăi, nea Marine! Scoală, nene, ridică-te puțin, să vezi cine te mai iubește, frățioare!...

Sicriul este așezat alături, pe pământul scos din groapă. Mai de departe, se aud prin megafonele agățate în pomi două discursuri: primul al prozatorului D.R. Popescu și al doilea al lui Cornel Popescu, redactor-șef al Editurii Cartea Românească. Hărmălaie. Nu ascultă nimeni, dar nici nu se înțelege mai nimic. Băzâie aparatele de filmat, clănțâne cele de foto-

grafiat. Autorii, de tot felul, într-o busculadă cu toți curioși, se înghesuie deasupra gropii: "Filmează, domnule, și din partea cealaltă!" scrișnește lângă mine un fel de Daniil, poet, probabil, aproape chel, încrunțat, adunând pe creștetul capului câteva șuvițe de păr, asudate și răsucite ca niște șireturi. E tot mai nervos și impacientat că nu intră și el în obiectiv...

Cripta în care va fi coborât "marele singular", e modestă: un fel de jgeab de beton așezat în groapa nu prea adâncă. Până la suprafață mai sunt vreo 75 cm... O doamnă, încă tânără, acoperită cu un vâl negru, stă nemișcată și ține în preajmă pe Nicolae și Alexandru, cei doi fii ai scriitorului. De bună seamă că e doamna Nuți, mama lor. Copiii par de bronz, uluiți. Marin Preda este învelit în pânzele albe. Și, Doamne, nimeni nu-și ia adio de la el, nimeni nu-l sărută, nimeni nu-l jelește, nimeni nu-l strigă pe nume, parcă ar fi un străin, al nimănu! Curioasă și barbară decență! Se așază capacul și sicriul este ridicat și purtat spre groapă. Între cei care-l poartă îl recunosc pe Eugen Jebeleanu. Lângă el, Marin Sorescu încearcă să-l ajute: "Maestre, maestre, nu ridicăți, n-aveți voie, să nu..." Sicriul este dat apoi în seama cioclilor. Privesc cum alunecă pe frânghii în cutia de beton. Sunt aproape, la un pas de criptă; dacă aș întinde mâna și aș putea străpunge capacul, aș mângâia fruntea marelui dispărut... Se aruncă peste sicriu flori, garoafe mai ales, bani și chiar niște spice de grâu, uscate, din celălalt an probabil... Plouă cu flori, cu bancnote și monezi... Sicriul aproape că nu se mai vede... Ajuns lângă mine, unul din feciorii dispărutului, cel cu ochii albaștri, scoate și el din buzunarul hăinuței o hârtie de zece lei, mototolită... Încearcă să o arunce în groapă, o privește în palmă, se răzgândește și o îndeasă iar în buzunar... Nu mă mai pot stăpâni. Izbucnesc în plâns. Marin Preda stă acum în cutia acoperită, pe fundul gropii de beton. Ploaia de flori a conținut. Zbârnâitul aparatelor de filmat încă nu. Domnii autori, colegi de Uniune, se grupează și se regroupează cu fața spre camerele de luat vederi. Mare animație, dar și o mare dorință de imortalizare. Ca la o competiție sportivă! Iată o unică ocazie: groapa unui mare scriitor îți poate oferi "șansa" să intri, fie și pe o peliculă, în arhiva istoriei literaturii române...

Cioclii aduc lespezile de beton: patru la număr. Privesc cum acoperă sicriul: un sfert, o jumătate, trei sferturi, ultima porțiune de capac, ultima imagine pământescă a lui Marin Preda...

"Dea Domnul, mă trezesc spunând cu voce tare, să nu se pună lespezi și pe opera mortului!"

"S-au dus vremurile alea, domnule, sare bărbatul cu creștetul acoperit de șireturi de păr asudat... He, he, unde te trezești dumneata?"

Mai rămân câteva minute în preajma mormântului încercând să-mi revin. Groparii au început să tragă pământul peste lespezi...

Deodată un țipăt sfâșietor spintecă frunzele copacilor de deasupra mormântului și liniștea care s-a așternut în jur:

"Marineeee! Marine ! Ce cauți tu aicea, Marine! Cine te-a adus pe tine printre străini, Marine! De ce nu vii tu acasă, lângă părinții tăi, lângă mă-ta și lângă tat-tău, Marinee, Marine!"

Cu mâinile negre și tremurânde, o bătrână slabă ca o umbră, jelește și încearcă să îndese într-o pungă de plastic, un pumn de lut moale, adunat dintre sapele grăbiților groparii...

rememorări

Eu fără un sfert

Seară. Dormitor. Câști. Muzică. De bucurie îmi cresc degete
Fac o pauză scot căștile și îmi vine să stau așa, liniștită, să ascult
dormitorul pe întuneric, sau, cine știe, să-l aștepte pe domnul Gri.
E o liniște de crapă obiectele. Aerul respiră o fericire singură
numai a lui. Simple sunt lucrurile mari.

Televizorul de pe comodă își întrezărește chipul neaprinș, pătrășos,
bunicesc, un chenar alb-verzui în semiîntuneric. Taci, că poate azi
nu vine domnul Gri. Mă lasă în pace să-mi salt muzica pe cele
patru colțuri cardinale ale patului, înnebunită de foamea lumii, de
pulsunile șarmante ale sângelui meu cu șapte capete.

Mă înmoi în muzică. Sunt o madelaină, un gust regăsit. Nici oase
nu mai am. Carnea lucrurilor maternă și înaltă și fără mine.

Fetița-țigăncușă de lângă bloc se apropie încet de muzica mea se
amestecă cu asupritul Swing Lou, se arcuiește - hiperbolă negroidă
și sfântă peste durerile mele toate. Negrii se întorc de la câmp
obosiți și triști, își trec din mână în mână o pipă apatică. ... come
for to carry me home"

Fericire-n catifea

Mama umbla prin cafea

După hârci, după hadârci

După genele prea lungi.

sunt undeva și trebuie să fac poezii. Dar nu le scriu eu, se întâmplă
cumva singure. Tot ce trebuie să fac este să mă urc pe un tub lung,
un cilindru de sticlă, pe pereții lui interiori, supravegheată de o
prezență indefinită, ceva foșnitor și nezărit de ochiul meu, o
prezență masculină. Pereții au o forță magnetică puternică, ce mă
împiedică să alunec înapoi. Trebuie să tot urc până ajung în vârful
tubului, care e neacoperit. Mă urc pe o margine ascuțită și ating cu
mâna un cer tare. Este mai degrabă un tavan vopsit în albastru. de
aproape îi pot zări pensulația puțin stângace, parcă l-ar fi pictat un

**monica
răpeanu**
(brașov)

copil. Acolo în vârf fac dragoste cu cel
care m-a supravegheat. deși
nu îl văd. Plăcerea e scurtă și intensă,
totul tremură în jur (sau așa
mi se pare), jos se pun în mișcare niște
ființe necunoscute mie.
care duc ceva în spate. „Bucăți de
poem“, îmi spune el. Nu-mi mai
pun nici o întrebare. Mă preling toată
în senzația de căldură pe care
o am deodată acolo sus, tavanul-cer nu
mă mai deranjează, totul e
bine, liniștitor, feed back-ul acesta
spumos îmi dă un tremur cum
nici nu știam că există
era simplu

Sunt în grădină la bunici și vreau să
hrănesc două vaci venite nu
știu de unde. Dau să mă apropii de ele
cu niște fân în mână, dar văd
că sunt de fapt doi melci uriași, cu
coarne mișcătoare. Mă sperii și

fug. Deodată mă trezesc cu vacile lângă mine, râzându-mi matern
la ureche: „ce te-ai speriat așa? Nu-ți facem nici un rău“. Încerc să
le spun că în locul lor erau doi melci uriași, dar nu mai apuc. Apar
din senin în fața mea două femei înhămate la o căruță. Când mă uit
mai bine văd că nu e o căruță, ci o cuție mare de lemn. Zic ceva de
bunicul lor mort și gem în continuu. Întind mâna să le dau jugul jos
și rămân cu mâna așa. Sunt o cumpănă de fântână și trebuie să
aștept pe cineva să vină să mă folosească. Vântul mă mișcă
încetșor încoace și încolo: hârț hârț. Încep să țip. Deasupra mea
lampa cu trei brațe râde ștrengărește
„ce te-ai speriat așa?“

pompiliu mihai constantinescu (București)

Seismele realului

Ce complicat era:
să înțelegi
de ce un copac se înalță spre cer
și în adânc,
de ce un cocor
nu se rătăcește în singurătate,
și de ce apa curge, chiar și murdară.
Acum e mai simplu:
numeri doar
gradele Richter ale căderii.

Dov'e l'amore

Nu am crezut niciodată
în operațiile miraculoase
în care nu curge
nici o picătură de sânge,
chiar dacă au fost făcute
cu ascuțitul secerii lunii
sau al roții solare.
Eu cred în luciditatea
bisturiiului ținut de mâna ta
care taie, taie
până la ultima celulă
unde nu mai există sânge,
ci ideea de sânge
pe care mi-o arăți mereu
în lună,
în soare,
în pământ,
în noi.

cenaclu

Tehnica de a pune titluri

La început
nu putea trece din noapte în zi
fără „să audă iarba cum crește“
sau să pipăie
mersul ciocârliei
pe Coloana Infinitului.
Apoi
și-a cumpărat o jardiniere
în care să pună
ideea de gazon,
și o colivie fără păsări.
La urmă
a renunțat la cărți
mulțumindu-se doar cu titlurile.

liviu capșa (călărași)

Victoria cotidiană

Surzătoare ca mușcătura unui copil
în carnea mălului crudă
a trecut și ziua aceasta

îvingători ne-am reîntors
în cetatea de scaun și masă și pat
ca aurul cuceritorilor
strălucește ceapa în plase
au izbucnit uralele luminilor
e ora când certitudinilor
li se predau cartușele goale
fac salturi clipele
cu parașute ce nu se mai deschid
și-n timp ce bătrâni singuratici
adulmecă potecile serii
întunericul le intră în așternuturi
ca monologul lui Hamlet
în sala teatrului goală.

Amiază provincială

E ora amiezii
și entuziasmul a-nceput să pălească
praful recucerește teritoriile pierdute
și stropitoare orașului
lăcrimează-n garajul din dos
descrește încet
bomboana exilată-n penarul albastru
e ora binemeritatei odihne

și viața se retrage în sine
asemenea coamelor melcului
sub ghilotina firului de iarbă
doar la magazinul din centru
superbe manechine privesc cu ochi visători
ridurile asfaltului moale.

revolta figuranților

nimeni nu mai vrea
să stea mai în spate
a trecut vremea anonimului sănătos
la gunoi cu tava
și paharul cu apă
cu replica țintuită-n două silabe
răbdarea a ajuns până la os

majordomul se poleiește-n
luminile rampei
alaiuri flămânde de glorie
dau buzna în scenă
cu trena reginei în chip de blazon
cuștii sufleurului i se pun gratii
regizoru-i spânzurat de balcon

nicolae bădică (Craiova)

Fluturi

Petale colorate aleargă prin
aerul dimineții să-mpreune aroma
florilor cu zâmbetul luminii ce
alungă noaptea spre tărâmurii
necunoscute.

Rozele speriate încep să fie
mângâiate de bijuterii ce
poposesc câteva clipe pentru
sărutul mărgăritarelor de rouă.

Pălării ciudate ce desenează
literele unor civilizații apuse
alungă liniștea, ca muzica
unui flaut, ce discret începe
să cânte simfonia vieții.

Umbre mici dansează acum
valsul împerecherii speriate
de vântul ce încearcă să
agite și mai mult roiul
alergătorilor.

Culorile sărută florile
și se ascund spre locuri,
unde numai gândurile bune
găsesc puterea să le-adoarmă-n
lumina palidă a stelelor
căzătoare.

Drum spre univers

Cum a pornit, ah, să foșnească acum
Un galben printre frunze arămii
Scoțând un vaiet ca de om nebun
Ce-ncearcă să-și alunge iar gânduri
Străvezii

Și ce lumină s-arată-n cerul din pădure
Pe simfonia galbenului pal
Cântată-n pete negre ce seamănă a mure
De instrumente vechi cu sunet de caval

Măreață legătură în Univers născută
De galbenul ce pare o lumină
Și ce frumos în noapte din ceruri pogorită
Apare iar zeița albă, atât de mohorită

În dansul nefiresc al ramurilor goale
Văzut de galbenul ce zace la pământ
Răsare iar speranța în gândurile noastre
Că undeva... va fi... aici aproape
un loc etern și sfânt

Există timp să mai vedem și marea?
De galbenul ce mângâie chiar arca dorului
Când zgomote ciudate au omorât uitarea
De minți bolnave ascunse-n
umbra timpului

cenacul

Eternitatea a atins uitarea
Dar hai să sărutăm și galbenul rămas
În locuri magice ce-aduc iar nemurirea
În drum spre Univers - căci pe Pământ
Noi facem doar un mic popas

Rulau cândva împreună:
Dorin Tudoran, Sânziana Pop,
Cornel Nistorescu

debut

S-a născut la 18 martie 1969 la To-
vărășia, Ialomița. A absolvit Liceul Pe-
dagogic (1987), Facultatea de Limbi
Străine, Universitatea din București
(1994). În prezent, este profesoară de
Limba și literatura română la Școala
nr. 156, București.

Eu

Și eu sunt o lume
Creată în șase zile
De Dumnezeu
Și-n cea de-a șaptea
Aruncată
La-ntâmplare.
Era nemulțumit
Că o construisese
Prea mare...

Semnul împărțirii

Doamne,
Numărul meu se împarte mereu la doi.
Unul la stânga,
Altul la dreapta.
Unul către iad,
Altul către rai.
Unul în viață,
Altul în moarte.
Unul spre creier,
Altul spre inimă.
Sunt în mijlocul numărului meu

Și nu găsesc drumul
Care șterge semnul împărțirii.

Mare postumă

Când între mine și mare
va fi pământ,
aș vrea să rămână-ncuiat între pleoape
infinutul acesta de ape.

Vei fi la fel,
mare cu soare, cu nisip și cu sare,
sau te vei schimba
ca să-nțeleagă toți
că ochiul meu nu
te mai poate vedea.

Aș vrea
printre pașii mei rari
să-mi trimiți pescăruși funerar
sufletul să mi-l strige la cer.
Să-mi trimiți
pescăruși obosiți.

Aș vrea
să te atingă moartea mea.
Dar știi că după mine
Nimic din tine nu se va schimba.

Dumnezeu și ea

Pentru mărul mușcat,
Dumnezeu nu pe femeie a pedepsit-o,
Ci pe bărbat.

Ei i-a dat durerile nașterii,
Dar i-a dat
Și magia cunoașterii.

sorina lăcătuș
(București)

Lui i-a luat
Durerile trupului de semizeu,
Dar și taina simțirii
Celui de-al doilea eu.

Dumnezeu a ales-o pe ea
Dintre păcătoși
Drept sălaș de minune
Și a învățat-o
Binele cu răul să-l adune.

Și i-a dat clipa sfântă
Când tot misterul lumii
În pântecul ei cântă.

manfred rumpl

STRADA CIRCULUI

Unde era oare moștenirea? Drumul cu taxiul devine o călătorie de descoperire; în spatele fiecărei curbe se poate ascunde o surpriză. Liniștit, vede cum se adunda tot mai mult în încrângătura de străduțe înguste, cu vitrine ale unor magazine de altădată, cu fațade fărâmițate.

- Mai e mult?

- Nu, zâmbește mustața stufoasă, neagră a șoferului din oglinda retrovizoare.

În fața unei case pe colț, taxiul se oprește. Șoferul trânteste geamantanele pe trotuar, încasează și ambalează de sfârâie cureaua trapezoidală. Franz Maria face un pas spre bagaje, iar în timp ce-și ridică capul, să privească clădirea, calcă pe ceva moale, peste care îi alunecă întins piciorul. Nu trebuie să-și arunce privirea în jos. Știe pe ce a călcat. Așa cum se vorbește cu delicatețe de rău, ca nu cumva să se întâmple, nu cumva să fie exorcizat și să-și arate noua față hidoasă, fără să-și dezlipsească ochii de la casă, șchioapătă până la marginea trotoarului și își curăță talpa. „Căcat!“ spune și îl trece o clipă frica; i-e teamă că lada cu trei etaje, gata să se rupă, ar putea să se prăbușească și să-l îngroape dedesubt. Un râset de fumători pe două voci îl readuce pe terenul faptelor. O casă mai încolo, sub o tăblie de reclamă prăfuită, pe care stă scris HOTEL, stau două femei cu un cățel și se amuză pe seama lui. Nu par din acelea care doar trec pe aici, ca și cum ar aștepta ceva, ci ca și cum ar aștepta ceva destul de profesionist; afaceri, care îndeobște se pun la cale sub protecția întunericului. Franz Maria ignoră comportamentul urât, își ia geamantanele și se îndreaptă clătănându-se spre intrarea casei. Orișicum, un interfon, desigur o necesitate în cartierul ăsta. Acum însă, la prânz, ușa grea se sprijină de perete. Caută numele din dreptul butoanelor de sonerie în sus și în jos. Administratoarei i s-au încredințat cheile locuinței sale. Așa s-a venit prin telefon...

Asta e. Wanda Petrasch, administratoare, o voce sonoră, puțin aluzivă - își aduce el aminte în timp ce sună -, cu accent, poate polonez, slav în orice caz. Își aranjează haina, haina de Schladming, lodenul de Schladming, potrivit pentru fiecare ocazie și, practic, indestructibil. Locuința cu numărul 13 pare să fie singura liberă, asta trebuie să fie a lui, sus de tot, sub acoperiș și precis fără lift. După cum arată casa, nu există lift, iar dacă există unul, atunci e cu siguranță stricat. Urcatul scărilor este bun pentru siluetă, transformă el în gând un chin într-o virtute. În câteva luni voi fi zvelt și mlădios ca Fred Astaire și voi executa un *paso doble* pe scări.

- Veniți, ușa este deschisă!

O voce de femeie cu accent, vocea de la telefon, ademenitoare și, totuși, trezindu-i într-un fel indispoziție, îl atinge precum un reproș nelămurit. Se pune în mișcare, împovărat de geamantane. Ea îl așteaptă în casa scărilor, pe jumătate în beznă: cu mâinile pe șoldurile late, în papuci de catifea cu toc înalt, cu un capot aruncat neglijent pe rotunjimi, în cap, un prosop rulat în formă de turn bizantin.

- Veniți!

Franz Maria se merge clătănându-se spre ea, puțin aplecat spre stânga din pricina greutateilor. În geamantanul stâng este mașina lui de scris pentru voiaj, o Olivettii neagră. Mică, dar destul de grea. A tras o linie groasă sub experimentele sale în ale scrisului și a distrus toate primele propoziții, de mica Olivettii însă nu a putut să se desprindă. Într-o bună zi... cine știe? Ceva din administratoare îi aduce aminte de mama sa. Nu își dă seama exact ce este acel lucru pe care îl are în comun administratoarea poloneză de la demisol cu fiica de ofițer. Totuși, o simte, adulecă asta cu nasul de câine a fiului dresat. Ea îi bagă sub nas o legătură de chei. Le bălăbănește pe arătătorul drept cu gheare roșii, zângănind cu ele.

- Vin și eu sus, zice ea, ca și cum și-ar urma un iubit în locuință. Vă arăt totul.

Pusă pe trâncăneală, îl urmează pe Franz Maria care face pauze, când i se taie răsuflarea. Se întoarce spre ea, pentru a-i răspunde - ceea ce renunță să facă mai târziu -, și atunci privește de fiecare dată zăpăcit sânii ei prost acoperiți, cu valuri abundente tremurânde, când se oprește brusc în spatele lui. La fiecare etaj pune jos geamantanele și-și șterge cu batista de stofă fruntea umedă, în timp ce ea dă explicații, aruncând priviri asupra ușilor și șoptind cu voce tare lămuriri despre chiriași.

Mezaninul - la stânga familia de turci, Güloğlu. Pronunță numele gâlgâit, ca și cum i-ar sări biluțe în gură. Aishe, fiica, ar fi o fiară, de care trebuie să te ferești. La mijloc locuiește domnul consilier aulic Weinberger, pe care-l vezi rar, un burlac excentric, iese curând la pensie. Iar la sfârșitul gangului, la dreapta, familia Pfaundl, o pereche de bătrâni. El ar fi la pensie și pune mare preț pe cuvântul director înaintea numelui său, cu toate că nimeni din casă nu știe ce fel de director fusese. Neîncrezător examinează Franz Maria placa aurie de pe ușă, pe care stă scris DIRECTOR, atât de mare, încât chiar că dă senzația unei es-crocherii...

Primul etaj - pe mâna stângă Bella Star, semn de dezaprobare cu mâna și o strâmbătură din nas: „artistă, dansatoare, varieteu, se zice“, și uieră doamna Petrasch și-și strânge dintr-o smucitură capotul în jurul rotunjimilor: „Cel mai bine se ignoră!“ Apoi, ar mai fi familia Huber, o familie cumsecade: un soț masiv, un băiat și o soție gravidă, iar alături ar locui Bernd Wieser, un tânăr simpatic, care rareori dă pe acasă...

Etajul doi - la mijloc, domnul Trebusch. Ar fi măcelar și s-ar ocupa de măcelăria din casa de după colț. La stânga lui, domnul Löw, cel mai bătrân locuitor al casei, care s-a născut aici în 1911 și - în afara unei întreruperi de câțiva ani - locuiește de-atunci în același apartament: „Evreu“, șușotește ea, „dar civilizată“. Și vizavi o odăiță studentească, trei băieți: Krüger, Spreitzer și Piselli, pretind că sunt pe invers. Trebuie doar să te uiți la plăcuța nerușinată de lângă ușă. Ce-ar fi cu ea? întrebă Franz Maria epuizat, ștergându-și fruntea. „Și asta într-o țară catolică!“ Stă scris *Să locuiești mai fierbinte*. N-a priceput absolut nimic, adică ce înseamnă asta, până când doamna Director, doamna Gertrud Pfaundl, i-a deschis ochii...

12 Tobias Kröpfl

9 Richard Löw

6 Bella Star

3 Mehmet Gologlu

1 Wanda Petrasch

13

10 S. Trebusch

7 M. u. L. Huber

4 Dr. K. Weinberger

2 Rainer Wirsch

11 F. Piselli/

K. Krüger/

8 Bernd Wieser

5 Dir. Pfaundl

Etajul trei - în sfârșit! Franz Maria rămâne ținut locului și lasă brusc să-i cadă geamantanele, încât administratoarea, care tot șușotește aproape călcându-l pe picioare, îl presează pentru o clipă cu sânii. El simte carnea abundentă, și iarăși vede imaginea mamei sale, care nu a avut sânii. Ea a încercat să compenseze acest capriciu al naturii într-un anume fel: prin alegerea sutienelor, bluzelor și corsajului și, înainte de toate, prin apariția ei în mini, ca să atragă atenția asupra liniei șoldurilor și picioarelor bine formate, de care era foarte mândră. Franz Maria a moștenit, din păcate, picioarele în x ale bunicului din partea tatălui, chiar dacă nu într-o așa măsură precum ale bunicului, despre care se spunea că, atunci când fugea, scoatea scânteii cu genunchii.

- Locuința Voastră, dă ea din cap, arătând spre dreapta și se înghesuie după el, când, aproape prea rapid pentru corpolența sa, el se îndepărtează de sânii ei. Aici, vizazi, ar locui, de asemenea, un burlac, un bărbat *adevărat*, accentuează ea cu un timbru plin de reproș, un domn de la armată, un ofițer și gentleman. Și asta pe deasupra! se gândește Franz Maria enervat, din lac în puț! De ofițeri și astfel de oameni e sătul. Adesea nu știe cine l-a încolțit mai tare: tatăl, crescut fără familie, care din chinurile autoimpuse a dedus ca are dreptul să-i tiranizeze pe alții, sau familia mamei; acești oameni care dau ordine și care execută ordine, cu o loialitate interioară valabilă și azi pentru extrema dreaptă, oricare guvern ar fi la putere.

Un câine frumos ar avea domnul Kröpfel, bine dresat, dar nu nepericulos - Hasso. *Atenție! Câine rău!* citește Franz Maria pe ușa ofițerului, în timp ce administratoarea îi deschide ușa, coborându-și turbanul la nivelul găurii cheii. Cu această ocazie, își ițește fundul în spate, cu intenția de-a provoca, așa cum i se pare. Când învârtește cheia, de două ori, cu un clămpănit metalic, câinele lovește în ușa de vizavi și se potolește abia la chemarea ei: „Cuminte Hasso! Șezi!” Apoi, zgârieturile câinelui îndărătul ușii, după care se lasă liniștea.

Locuința este aidoma miniaturii unei case: a acestei case, ce-i dă impresia decăderii, în interior și exterior, cu scările de piatră uzate

**Trage din greu la pahare
Ion Covaci. Se prefac
că nu-i admiră muncile
Petru Romoșan, Nicolae
Prelipeanu și Ion Zubașcu**

spre axul lor, cu tencuiala găurită, cojindu-se, cu pete umede, întunecate. Apoi, caneluri de cabluri rupte - dezvăluind privirii artere poroase și vene folosite -, înghițind până la etajul trei atât de mult curent, încât tensiunea în locuința sa nu ajunge nici măcar la 150 de volți, iar becurile pâlpâie, când dă drumul la radio sau televizor. Locuința moștenită este o celulă sălbătică într-o uniune de celule sălbătice. Casa părinților din Graz, în schimb - o vilă mică într-un cartier bogat, unde i-a fost repartizată o garsonieră, când și-a început studiile. Părinții au vrut să-l aibă aproape, palpabil, pentru a-i controla ambiția și, înainte de toate, așa cum și-a închipuit mereu, cunoștințele din rândul femeilor; pe ele le verificau și le considerau bune sau rele dacă reprezentau o partidă bună sau rea pentru viitorul său, al căror frăie trebuiau să le țină strâns. Era prea învelit într-un cocon, ca să aibă grijă singur de el. Acum trage într-o casă unde mama n-ar fi pus niciodată piciorul, într-un cartier, unde ar fi văzut doar oameni neînsemnați, proletari și subiecți suspecti: pierde-vară, muncitori, străini, evrei și curve. Și-l umple de satisfacție sentimentul că trage în această magherniță, un laborator al insuficienței, unde nici un lucru nu este la locul lui și nu funcționează. Cutiile postale de jos, de la casa scării, sunt aproape toate forțate, balustradele scării, șubrede, iar ferestrele, neetanșe și păcăne, multe geamuri sunt sparte. Nu-i casa din povești, puțin neglijată, dar atrăgătoare. Este într-o stare dezolantă, neprietenosă, de decădere și stricăciune, în fapt un caz pentru poliția construcțiilor. Și, totuși, se bucură de ea din prima clipă în pofida primirii supărătoare a administratoarei, care i-a atacat timiditatea. Se bucură de casă ca de un banc prost, trădând multe despre bancuri bune. Pe ascuns, se simte înălțat de ideea stabilirii aici, chiar de a prinde rădăcini, aici, unde părinții săi nici nu l-ar fi vizitat vreodată. Pace cenușei lor. Așa se zice. În fapt, zac în cimitirul Sfântu Petru și otrăvesc apa freatică, își spune Franz Maria. Această casă trezește spiritele vieții sale.

Mobila este aici, de când a sosit. A însărcinat o firmă de expediție din Graz cu transportul ei în ziua în care s-a urcat, la 8 și 45, în trenul de Viena, cu două geamantane, pentru a nu se mai întoarce niciodată. Aduce cu el mulți bani provenind de la asigurarea de viață, altfel, numai lucruri de care nu-l leagă amintiri deosebite; tot ce-i amintește de familia mamei se vinde la licitație în Graz. Vila mică din cartierul universitar a fost închiriată pe zece ani, toate lucrurile personale le-a vândut la Dorotheum sub valoarea lor de piață, cu mult peste valoarea atribuită. Spre pildă, dulapul cu cărți al tatei, în fața căruia trebuia să stea pedeapsit ore întregi și să învețe toate titlurile pe dinafară, când se iveau probleme la școală; sau pușca tatei, adesea împinsă fără delicatețe în mâinile și pe umărul său; sau masa de machiaj a mamei cu trei oglinzi, în fața căreia îl trăgea câteodată și-i atrăgea atenția ce aspect neatrăgător are; dar și dulapul de îmbrăcăminte al mamei, unde s-a ascuns în copilărie, acolo se refugia, când nu mai putea suporta, într-o împărăție de stofe și parfumuri, agățate de îmbrăcăminte. Îi plăcea îmbrăcămintea mamei, când nu o purta pe ea.

Mobilierul zace aici, așa cum fusese așezat de oamenii ce-l împachetaseră. Cele mai multe piese în camera mare cu peretele oblic, de pe care se desprind bucăți de tapet din anii șaptezeci. Multă vreme nu atinge nimic, pur și simplu umblă agale prin locuință și se gândește, stă un timp locului și meditează cum să împartă lucrurile în cele trei camere. Într-una din camerele mici se găsesc cutiile cu cărți. Și cărțile a vrut să le lase în Graz, să le facă bani la un anticariat, cu timpul însă, când le-a examinat plin de reproșuri, și-a dat seama de nevinovăția micii sale biblioteci - întreaga lectură obligatorie, verificată cu plăcere de tatăl său. Cărțile au fost folosite greșit - interpretate greșit, s-a profitat de ele și au fost folosite abuziv pentru scopuri greșite. Cărțile le poate ierta și își propune să le dea o a doua șansă. Dar încă nu le despachetează. Lasă totul să zacă și să stea unde este. Își târâie picioarele până în bucătărie și acolo înfulecă o tabletă de ciocolată, una dintre mărcile preferate, cu marțipan. Căzut pe gânduri, mestecă și privește-n jos curtea interioară asfaltată, acolo unde doi oameni în șorțuri albe, mânjite de sânge, tot împing la un porc agățat de cârlig și-l tranșează cu toporul și cuțitul. Măruntaiele aburinde cad într-un lighean de tablă. Un pâraiaș de sânge curge, printr-un jgheab pe asfalt, în scurgere. Când porcul este tranșat, cei doi cară totul prin curtea de trecere a casei ce continuă într-un unghi drept cu casa din Zirkusgasse, Casa Circului, aparținând de Rotensterngasse.

Când se întunecă afară, ia o decizie. Cu toate că și-ar putea permite să tragă într-un cartier mai bun, având banii de la asigurarea de viață, va rămâne aici și va începe lupta împotriva perfidiei acestui obiect aflat în ruină. Simte că îi e necesară o provocare. Într-un cuib de acum pregătit, ar putea să devină curând la fel de melancolic ca în ultimii ani, când nu se preocupa decât de arta de a face să urmeze după o primă propoziție o a doua, o a treia și așa mai departe. În cuibul preparat pentru el de către părinți a ajuns în final să amuțească, să amuțească în interior, căci n-a fost niciodată un mare vorbitor. Simte că a ajuns pentru prima oară undeva; nu la țintă, ce înseamnă oare asta?, mai degrabă la o intersecție, unde se găsește o casă în decădere cu o tăbliță în față, unde stă scris *Intrați pe propria răspundere!* Aici nu l-a așteptat nimeni, iar aceasta îi conferă o senzație de libertate încă necunoscută. Vrea să fie un exemplu bun și să-și renoveze locuința. O locuință proaspăt renovată într-o casă bună pentru demolare - rezistență împotriva uzurii timpului. E lucrul ce-i trebuie cel mai mult: să se opună față de ce-i este hărăzit. Obediența față de necesitatea aparentă l-a adus pe buza prăpastiei. Cine a biciuit, totuși, marea, pentru a și-o supune? Marea trebuie biciuită! se gândește Franz Maria, tocmai pentru că nu are, evident, nici un sens. Cu degetul gros își freacă umflătura roșie a cicatricei de la încheietura mâinii stângi. Apoi, se ridică oftând și se duce în camera mare, ca să-și pregătească pentru prima noapte un culcuș provizoriu în noul său cămin.

În românește de
Peter Sragher

literatura lumii

Ce se întâmplă în apropiere

Catrene noi

Comparații inegale

Lumea e un fluture,
spune poetul tunisian.
Eu zic, mult mai lungă
o omidă târâtoare.

Purificare etnică

Coțofenele alungă mierlele,
porumbeii, vrăbiile,
ce se întâmplă în apropiere,
se-ntâmplă mai groaznic departe.

Pescărușii

Ne înșeală.
Nu de pâinea proaspătă
ce le-o aruncăm în zbor,
ci de hoit le e poftă.

Coțofenele

Acum le văd mai clar
în rămurișul desfrunzit.
Penajul lor zburliț,
privirea lor pofticioasă.

Fotografie a lui Joseph Brodsky

Îl văd de departe
ca recitator în Rotterdam.
Acum îmi e aproape: așa
ținea mâna lui pisica.

Autoarea lirică

E rău doar pe jumătate
că i-a murit soțul.
Durerea o îmboldește
spre poezia următoare.

În filmul „Chocolat“

Ah, și Leslie Caron
a îmbătrânit.
Joacă un rol secundar,
surâde ca odinioară în Lili.

Reclamă

Ce drăguț e băiatul
de pe afișul G.A.P. !
Nimeni nu te întâmpină
pe stradă ca el.

Prin cele peste 20 de volume publicate, dintre care unele au fost onorate cu cele mai importante premii care se acordă în spațiul cultural german, dar și prin îndelungata sa activitate de co-editor al revistei de poezie „Akzente“, Hans Bender este fără îndoială unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați autori germani contemporani. Născut la 1 iulie 1919 în Mühlhausen/Kraichgau, neobositul poet, prozator, eseist și exeget trăiește și activează de patru decenii în Köln. A editat importante antologii de poezie și proză.

Pe lângă alte numeroase asociații și bresle artistice, Hans Bender este membru al PEN-Clubului (1962), al Academiei de Știință și Literatură din Mainz (1965) și al Academiei de Artă din Berlin (1970).

Câteva din volumele publicate: *Ostia* (1953), *Un lucru ca iubirea* (1954, 1965, 1991), *Biografie lirică* (1957), *Lupi și porumbei* (1957), *Cu vasul postal* (1962, 1967), *Jumătate de soare* (1967), *Cuvinte Imagini Oameni* (1969), *Unul dintre ei* (1979), *Câinele din Torcello* (1984), *Ilustrate din Roma* (1989), *Poezii și proză* (1990), *Lupii se întorc* (1972, 1991), *Aici rămânem* (1992), *Povestiri din Kraichgau* (1995), *Scriu scurt* (1995), *Ca liniile din palma mea* (1999), etc.

Hans Bender este un maestru al notației concise și al observației exacte a realității, preocupat întreaga viață de aspectele „regionale“, reușind să scoată din anonimatul provincial locurile natale, dar fără a neglija experiența copilăriei, a școlii sau a prizonieratului de război.

Jurt de artă la Weimar

A dispărut
un tablou de Liotard.
În materie de gusturi
sunt ca și hoțul.

Christian Thanhauser și eu

Ne plac xilografurile,
culorile după rețete vechi
și mai ales copacii,
plopii.

În vârstă

E frumos,
mi s-a dat un premiu.
Mult mai frumos ar fi
să fiu iar îndrăgostit.

Prezentare și traducere de
Dan Dănilă

poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Seamus Heaney

Poet irlandez, laureat al premiului Nobel;
a debutat în 1966. *Hambarul* face parte dintre
primele poeme publicate.

Hambarul

Grâu treierat, grămezi ca ivoriul
Sau solidul ciment, în saci dubli
și grei.
În iz vechi de beznă ascuns un armoriu
Cu scule de țară, plug, frâie, șei.

Podea gri ca șoarecul, netedă, rece.
Fără geamuri, doar două raze subțiri
Cu praf auriu cum o cruce ar trece
Sus, între ochiuri. Pe ușă nici fir

De curent când vara tabla sta-ncinsă.
Un tăiș de seceră, o furcă, o sapă
Când intrai prindeau formă-n
lumina cea stinsă.
Apoi pânze simțeau, de paing,
cât să-ncapă

În plămâni - fugeai iute în curte,
sub soare.
Iar în nopți ce-aripau liliecii cu jind
Peste bârne de somn,
unde ochii de jaruri
Te fixau de prin colțuri,
ostili, neclipind,
întunericul se aduna ca un golf.
Eram pleavă, pus
Pentru păsări săgetând
prin guri din tavan.
Stam cu fața în jos,
să alung frica-n sus.
Sacii dubli intrau ca mari,
orbi șobolani.

Iris Murdoch - O viață (HarperCollins, London, 2001) poate fi considerată "o biografie autorizată". Peter J. Conradi, universitar și critic, a fost un prieten apropiat al scriitoarei, s-a aflat, ani de-a rândul, în preajma soților Bayley și, mai ales, după publicarea amplei lucrări **Sfântul și Artistul - un studiu asupra romanelor lui Iris Murdoch**, carte de referință în exegeza murdochiană, a avut privilegiul de a putea consulta un vast material inedit - jurnale intime, corespondența scriitoarei, mărturiile ale unor prieteni, într-un cuvânt - "Arhiva Iris Murdoch". O documentare riguroasă stă la baza acestei biografii, elaborate în cel mai autentic stil englezesc -, cu o umană comprehensiune față de obiectul său, cu decență și respect față de ființa ce a fost Iris Murdoch, dar și cu o deplină franchețe și transparență. Se întrupează astfel din acest masiv volum de peste 700 de pagini - carte la care autorul a trudit mai mulți ani - portretul viu, pasionant, al unei personalități ce a marcat un secol de viață artistică și spirituală, impunând un stil, o formă foarte personală a construcției romanului englez, cu ecouri și influențe profunde în tot ce se poate numi cultura engleză a secolului al XX-lea. Viața lui Iris Murdoch a reprezentat "o ucenicie", o confruntare continuă cu problemele și dramele timpului său, o existență ce s-a modelat în spiritul "Binelui Suveran", concept pus de scriitoare în centrul creației sale. A fost o existență ce s-a împlinit atât în plan artistic, cât și existențial, în spiritul "Binelui, Frumosului și Adevărului", valori ce și-au găsit expresia cea mai pură într-o operă ce de la romanele unui strălucit debut - suprarealiste, simbolist-gotice și extravagant-baroce - a cunoscut împlinirea deplină, în ample construcții epice, ce ambiționau o viziune totală asupra lumii, cu un cald suflu uman și o formulă narativă

SUVERANITATEA BINELUI

virgil ieșter

găsit sfârșitul în fața plutonului de execuție. Această iubire frumoasă și pură pentru un om exemplar, Iris nu a uitat-o niciodată. Târziu de tot, ea "trimitea" o garoafă pentru mormântul celui ce își jertfise viața pentru libertate și adevăr. A fost apoi dragostea intensă, dăruirea și devotamentul aproape matern, față de Franz Baermann Steiner, poet distins, suflet ales de cărturar erudit și rafinat, relație ce a reprezentat, poate, cea mai adâncă experiență afectivă a vieții lui Iris Murdoch. Franz Steiner, era și el o victimă a Holocaustului. Părinții, aflați în Cehia, i-au fost deportați și, mai apoi, uciși în camerele de gazare naziste. Manuscrisele sale, aflate în apartamentul praghez al familiei

umană, înzestrată cu o generoasă vocație a prieteniei. Un element aparte în existența lui Iris Murdoch a fost dragostea sa pentru Natură, relația cu această entitate "magică", în concepția sa, de care s-a apropiat totdeauna cu umilința și devoțiunea unui spirit franciscan, o comuniune profundă ce amintește de identificarea cu lumea neînsuflețită, în spiritul aceluia *inscape*, concept original, introdus de poetul victorian G.M. Hopkins. Mai mult, pentru Iris Murdoch - Natura a reprezentat veșnic un miracol - o veritabilă epifanie. Pornind de la unul din titlurile romanelor sale, am putea-o numi pe Iris "ucenicul cel bun" - un ucenic care, de data aceasta, a avut privilegiul ca în artă să atingă "Binele". Treptat, treptat, romanciera a devenit Marea Doamnă a Literelor Engleze, cum au considerat-o conaționalii săi, acel "mandarin" ce ignora aparent critica ("ea are pentru mine aceeași importanță ca și bulctinul despre starea vremii în Patagonia", obișnuia ea să spună), dar care era, de fapt, permanent preocupat de evoluția scrisului său, frământată de îndoieli, apropiată și generoasă cu cititorii a căror opinie o interesa și cărora le răspundea cu o proverbială promptitudine și cordialitate. Iris Murdoch a fost o întru-chipare a "Spiritului Binelui". Conceptul acesta nu a reprezentat pentru marea scriitoare o simplă abstracțiune. Venit de departe, din spiritualitatea greacă, cu care a fost afină ("Acastos" - dialogurile sale platoniene despre Artă, Eros și Religie sintetizând o întreagă gândire filozofică), decantat în triada elisabetană *fair, kind and true* (Iris Murdoch a fost, după cum se știe, o pasionată a teatrului shakespearean ale căru ecouri sunt evidente în opera sa), "Binele Suveran" s-a conjugat la Iris Murdoch cu Frumosul, cu dragostea de Adevăr și Libertate, valori cardinale ale unei arte totdeauna aristocratic impersonale. Autoarea romanului **Confreria cărții (The Book and The Brotherhood, 1987)** a fost unul din spiritele militante ale secolului. A fost totdeauna "nedumerită" de "indiferenți" (de amintit aici "episodul dantesco" din romanul **The Philosopher's Pupil, 1983**) cei insensibili la suferințele și împărirea omului, a militat pentru adevăr și libertate, urmărind cu atenție evenimentele din 1989 ce au dus la prăbușirea comunismului. Într-unul din ultimele sale romane (**Cavalerul verde, 1993**), abordând într-un context mai larg evenimentele din Europa răsăriteană, scria că ele au fost și un reflex al "unei pasionate sete de adevăr". Treptat, treptat, Iris Murdoch devenise o figură de legendă. Anii îi dăruiseră o aureolă ce o făceau "o ființă magică", aidoma eroilor cărților sale - romane complexe în care vechile mituri erau readuse la viață. Din portretul pictat de Tom Phillips și expus la National Portrait Gallery din Londra, ne privește o ființă pe care o simțim aproape, împărțâșind, copleșită de melancolie, suferințele și dramele semenilor săi, dar și artistul detașat de contingent, ce trăiește în lumea fantastică a plâsmuirilor sale. Iris Murdoch a fost, deopotrivă, un gânditor riguros, un poet atât în proză, cât și în versuri, un povestitor fascinant, creator al unui univers magic, un moralist ce a știut să confere o tentă de tulburătoare comedie umană cărților sale. Sfârșitul său patetic face parcă și mai incitantă această viață. Peter J. Conradi își încheie cartea spunând că trebuie să ne considerăm privilegiați de a fi fost contemporani cu un asemenea om, cu un asemenea mare artist. Hilary Mantel, o mai tânără prozatoare și critic literar, o evoca pe Iris Murdoch la senectute - o ființă iradiind farmec, blândețe și înțelepciune, o epifanie ea însăși ca mulți dintre eroii și eroinele incitantelor sale cărți.

Steiner, au fost confiscate și distruse. Zdruncinat din adâncul ființei, Franz s-a stins din viață foarte tânăr. Iris nu l-a uitat niciodată, iar el, la rândul său, i-a dăruit o iubire unică, amintind de venerația și devoțiunea trubadurilor provenșali. În **Cartea de rugăciuni** a poetului Franz Steiner s-a găsit, după dispariția sa, o fotografie a lui Iris - un chip frumos de fecioară bălaie, desprinsă parcă dintr-o veche legendă celtică. Au urmat apoi anii carierei universitare, de asemenea, plină de învățăminte pentru romancier și, în fine, anii maturității, ai statornicirii, căsnicia cu John Bayley, reputat profesor și literat oxfordian, maturitatea artistică și marile romane ale ultimei perioade de creație. Peter Conradi reușește să evoce toate aceste etape ale vieții unui scriitor de excepție, cu rigoare și talent, situând permanent personalitatea lui Iris Murdoch în raport cu marile personalități în preajma cărora s-a aflat și care, la rândul lor, au marcat-o profund. Printre aceștia, în primul rând, Ludwig Wittgenstein și Elias Canetti. Biograful își propune și reușește să traseze și să analizeze momentele principale ale creației murdochiene, relevând caracterul original al viziunii sale artistice, în deplină concordanță cu sensibilitatea sa, cu concepțiile sale filozofico-religioase (Iris Murdoch a fost, în fond, "un om religios fără religie"). Peter Conradi reînvie chipul unei ființe de o mare sensibilitate - pasionată de muzică (ce o făcea să vibreze într-o asemenea măsură încât "ochii i se umpleau de lacrimi"), iubind pictura (suferea la gândul că nu va putea vedea tablourile lui Vermeer, în Olanda), dornică de comuniune

cartea străină

originală (A.S. Byatt) de realism magic: după o copilărie și o adolescență fericite, în ambianța unei familii în care s-a bucurat de afecțiunea unor distinși părinți cu propensiuni artistice, au urmat "anii de studiu" - o tinerețe tumultuoasă, "zvăpăiată" chiar, cu tribulații erotico-sentimentale din cele mai insolite, amintind, în nu puține rânduri, de jocul și ambiguitatea cuplurilor din unele comedii shakespeareene. Apoi, afilierea, pentru o scurtă perioadă de timp (aidoma altor intelectuali britanici seduși de "lumea stângii"), la Partidul Comunist, și o intensă activitate social-politică ce i-a oferit variate experiențe, ce mai apoi și-au găsit locul în numeroasele sale cărți. Iris Murdoch a cunoscut marile drame ale secolului. A lucrat în taberele de refugiați din Austria, unde a venit nemijlocit în contact cu suferințele dezrădăcinaților, victime ale celui de-al doilea Război Mondial. A fost o etapă a vieții sale ce ar putea fi considerată un "apostolat".

Grație firii sale de o mare generozitate, Iris Murdoch a sprijinit mai apoi, atât moral, cât și material, numeroase persoane a căror viață ar fi eșuat fără ajutorul său dezinteresat. A fost alături de o serie de cărturari și artiști de mare distincție și rafinament, victime ale Holocaustului, oameni ale căror suferințe fizice și morale le-a cunoscut direct și pe care, de asemenea, i-a înconjurat cu o nobilă afecțiune și solidaritate, cu o comprehensiune umană și o delicatețe sufletească, de asemenea, specifice spiritelor alese. Anii aceștia ai unor experiențe de tot felul, ai unor pasionate "cufundări" în universul mirific al literaturii și artelor, au constituit totodată și "vârsta marilor iubiri". În primul rând, pasiunea aproape castă pentru căpitanul Frank Thomson, tânărul de o mare sensibilitate și cultură, cu deosebite disponibilități artistice, bărbatul ce, în alte condiții, s-ar fi dedicat, asemenea unui gentleman din secolul al XVIII-lea, studiului literaturii și muzicii, păsărilor și florilor, atât de prețuite de englezi. În lumina unor convingeri etice și spirituale ce vizau absolutul, căpitanul Thompson a hotărât însă că lupta împotriva fascismului și nazismului e mai presus de orice. Și-a

maria iaiu

I-aș fi vrut seducători!

Sfârșit de stagiune, pe o căldură toridă, la malul Mării Negre. Teatrul „Ovidius” din Constanța își prezintă ultima premieră în mijlocul lui iulie. Cu sala aproape plină Aflu, de altfel, că actorii nu pleacă în vacanță, ca toată suflarea teatrală românească, rămânând să dea mici reprezentări la Mamaia, într-un parc special amenajat. Inițiativă a forurilor locale, susținută de conducerea teatrului constănțean și bine primită de către publicul estival.

Filumena Marturano de Eduardo De Filippo (regia, scenografia și ilustrația muzicală: Gavril Borodan), ultima producție a stagiunii 2001-2002, are o conotație cu totul specială: sunt sărbătoriți doi prețuiți actori ai teatrului - Diana Cheregi și Eugen Mazilu -, care împlinesc, 30 de ani de activitate. Atmosferă, pe drept, festivă. Merită să înduri căldura din sală. Merită să-l feliciți pe directorul Lucian Iancu pentru grija față de artiștii pe care-i oblađuiește. Sigur că pentru un asemenea eveniment se caută piese cu tramă puternică și partituri reprezentative. Și **Filumena Marturano** este un astfel de text, cu condiția ca cei doi eroi principali, împreună cu regizorul, să aibă puterea de a fora în adâncuri, descifrându-i toate subtilitățile. Însă tocmai această răbdare n-a existat. Spectacolul a fost țesut pe firul poveștii, la un nivel superficial, și-atunci, aproape că înțelegeai aventurile lui Domenico Soriano (Eugen Mazilu) - prea era cicălitoare și revendicativă Filumena Marturano, ca orice gospodină excedată de

treburile casei. În locul unei statornice și purificatoare iubiri (deși fusese prostituată) pentru Domenico Soriano, se întrevea din comportamentul său scenic mai mult încrâncenarea și disperarea mamei de a găsi resurse pentru a-și crește cum se cuvine și în mare taină pe cei trei fii. Să fie, în acest caz, legătura de-o viață cu Domenico Soriano, mai mult un compromis? Desigur, poate fi o interpretare posibilă, dar tot mi-ar fi plăcut mai mult aceea prin care doi oameni liberi, încăpățânați și puternici - o prostituată și un afacerist afemeiat -, recunosc, către sfârșitul vieții, cu umor și tandrețe, dragostea ce-i înlăntuia dintotdeauna.

Meritul lui Gavril Borodan - i-am văzut, acum un timp, **Năpasta** de Ion Luca Caragiale -, este acela de a fi un regizor așezat, având toate datele pentru a deveni un bun profesionist. Lucrează temeinic cu actorii, dezvoltă situațiile, creează relații. Se află în slujba actorului. Demersul său se ascunde cu discreție în umbra acestuia. **Filumena Marturano**, de parte de a fi o montare excepțională, are datele unei

producții decente, cu tușe comice, cu mici izbucniri dramatice. Interpretii „își văd de treabă”, e adevărat oarecum lineari, cu un joc corect, lipsit de nuanțe. Astfel, Filumena Marturano devine numai o femeie bărbătoasă, luptătoare, gata să înfrunte problemele, însă nu și seducătoare. Domenico Soriano (Eugen Mazilu) este un morocănos simpatic, nu și un bărbat puternic, liber în cuget și totuși irevocabil îndrăgostit de Filumena.

Tinerii: Dan Brehuță (Umberto), Emanuel Cristoiu (Ricardo), Alexandru Delescu (Michele) fac față rolurilor încredințate fără a ieși vreun moment în evidență. „Servesc” întregul în limitele mediocrității. Alexandru Mereuță (Alfredo Amoroso)

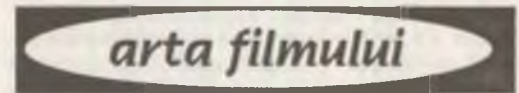
are, uneori, haz, alteori, însă, se pierde într-un joc pueril sau de serviciu. Cu adevărat se impune un singur personaj (chiar dacă secundar) - Avocatul Nocella. Iulian Nache surprinde toate fațetele „eroului” său. Aparițiile sale însuflețesc reprezentarea; are umor bine strunit, e tot timpul în relație cu partenerii. Știe să privească, să asculte, să răspundă. Face cu adevărat o creație.

Poate dacă s-ar fi dat mai multă importanță decorului (sunt doar niște perdele aninate pe scenă), spectacolul ar fi fost mai „fătos”.

O mențiune specială se cuvine pentru final. (Primul dintre ele, căci, în buna tradiție a regiei românești, există două, ultimul fiind chiar de prisos.) Dar acela în care Filumena Marturano și Domenico Soriano, urmați de cei trei fii și de servitori, pornesc în pas de nuntă spre biserică impresionează. E încărcat de emoție și candoare. Așa cum mi-aș fi dorit, de fapt, să fie întregul spectacol...

Diana Cheregi și Eugen Mazilu

Adecea gestul artistic este deturnat de la sensul său fundamental, sacrificial și transformat într-unul de răzbunare. O observa Caius Traian Dragomir într-un articol precedent al revistei, referindu-se la actul scriitoricesc, urmărit în momente-cheie din istoria literaturii și având în vedere în special vendetele personale. Confruntat cu limitele proprii neînțelegeri (a lumii și a sinelui) pe care nu are răbdarea să le depășească, artistul tinde, cu aplombul liderului de opinie, să le propună celorlalți, inducând publicului propriile sale opacități și nevroze (eventual, geniale ca expresie artistică). Este perioada elanului creator vitalist, vârsta patosului rebel față de rigorile spiritului, ceea ce am putea numi „portretul artistului la tinerete”. Dacă artistul va obține consacarea în această perioadă a căutărilor, el riscă să rămână încremenit în proiect, un insurgent de profesie, tributatar propriului narcisism și obtuz față de orice progres spiritual (care, în artă, se

obține prin renunțări, prin reconsiderări formale adesea riscante din punctul de vedere al succesului). Avangardele începutului de secol al XX-lea au încetățenit, într-un fel, această condiție a creatorului și puțini au fost cei care au avut tăria de a se sustrage.

În cinematograful începuturilor, de la experimentul pur, pendulând între mistică și știință, al filmului fără peliculă ori al simfoniei vizuale se trecea, o dată cu apariția expresionismului, la o invocare concertată a răului, reluată, de vreo două decenii, cu mai multă violență și pregnanță, în zilele noastre. Dacă în sensul său inițial arta, prin efectul cathartic, este un mijloc de exorcizare, o mare parte din arta contemporană (începând, cum am spus, cu avangărzile) are un demers contrar, de invocare și potențare a răului, ceea ce este, în esență, o acțiune demonică. Mari maeștri ai ecranului secolului al XX-lea s-au distins, într-o lume liberă din punct de vedere ideologic, prin opere și capodopere care fascinează prin încălcarea lor malefică, prin subtilitatea sau iconoclasmul tranșant cu care analizează (și, prin aceasta, o invocă și o

O AVENTURĂ VIZUALĂ

elena dulgheru

propun) starea de dezagregare a naturii umane. Experiințele spiritismului pe de o parte, modelul antropologic al lui Freud, pe de alta, le-au furnizat sursa pentru confecționarea unor coduri estetice corespunzătoare codurilor psihice pentru dominarea subtilă a receptivității publicului. Mai toți s-au declarat atei ori chiar vrăjmași pe față ai Bisericii și ai lui Dumnezeu. Panteonul artei, indiscutabil, le aparține. Dar mă întreb, care a fost scopul ultim al gestului lor creator?

Am fost de curând să văd, cu întârziere de vreo doi ani, desenul animat japonez **Prințesa Mononoke** (r. Hayao Miyazaki, 1999), ecranizarea (cât de fidelă, n-am reușit să aflu) a unei legende medievale japoneze, al cărei subiect l-am numi astăzi (printr-o extremă desacralizare) lupta dintre etica ecologică și cea a supremației politice. Un clan producător de fier și arme de foc, meșteșug care îi asigură dominația în zonă, intră în conflict cu locuitorii pădurii magice din apropiere, transformată în simplă sursă de energie pentru producerea fierului. Filmul abundă de personaje fabuloase: demoni-mistreți, războinici curajoși și femei luptătoare, călugări vicleni, Duhul Pădurii, zei și semizee, blânzi elfi-licurici... toate, concepute într-un stil vizual ușor geometrizat, cu faciesuri-tip, asemănător celui din producțiile Hanna și Barbera și importând din recentele lung-metraje Walt Disney (mult mai spectaculoase și mai inventive textual și vizual) ceva din grandooarea gotică a scenografiilor. N-a fost, însă, chip să scriu atunci despre film, de teamă să nu trimit pe cineva în sala de proiecție. Pentru că, dincolo de ritmul tepidant al poveștii, dincolo de caracterul eroic al personajelor principale și de happy-end-ul “pe ultima sută de secunde”, cu un mesaj pacific-ecologist, filmul conține câteva cadre de o visceralitate evident infernală de tip necrofil,

nejustificate nici vizual, nici scenaristic, ci doar de fantezia maladivă a creatorului de personaje, cadre bine menținute în prim-plan, pentru a pătrunde în memoria retiniană și, de ce nu, în incontrollabilul subconștient. Fapt este că mi-a luat câteva zile să mă eliberez de imaginile coșmarului și, de altfel, stupide. Din păcate, același lucru se întâmplă în cazul mai tuturor evocărilor de basme și legende medievale de tip hollywoodian din ultima vreme, cu imagini desenate sau de sinteză (de la recentul **Stăpânul inelurilor** la mai vechile **Mica sirenă**, **Quasimodo** ș.a.). Creatorii de personaje (lista lor, într-un desen animat, este lungă) nu se pot abține de la voluptatea redării cât mai înfricoșătoare a maleficului, dorind parcă să-și năucească sărmana victimă din fotoliu și făcându-se a uita că filmul este destinat, în primul rând, copiilor... copii cu o sensibilitate față de rău, tocită de timpuriu și pentru care elementele de magie devin un fapt banal și vrednic de încercat în jocurile lor. Este un truism că demonii, vârcolacii și vrăjitoarele beneficiază de cele mai “suculente” reprezentări care depășesc cu mult registrul comicalului, intrând în același **horror**-ului. Nu pentru că oferta vizuală a răului ar fi mai bogată ci, vai, sensibilitatea oamenilor în privința binelui și a prezenței divinului în viața lor este mult mai săracă, ori poate, chiar nulă. Și continuă să fie educată în acest sens, pe toate căile media, căci o mare parte din producția artistică contemporană (cea din țările “civilizate”, cu alarmantă precădere), indiferent de nivelul calitativ, nu face decât să îmbogățească bolgiile morții.

Lucrare de control la biologie

- Șarjă de vacanță -

Stelian Tăbăraș

Ce mult ne-am bucurat noi, elevii clasei a VIII-a, când Marele Circ a poposit și în localitatea noastră, străveche vatră de neîntreruptă istorie și de viață spirituală, am încheiat citatul.

Dar și mai mult ne-am bucurat noi, băieții, când ni s-a propus să dăm o mână de ajutor la descărcarea animalelor din vagoane, activitate care urma să fie răsplătită și printr-o notă bună la biologie. Lucrurile n-au fost însă așa de simple, pentru că animalele erau în ambalajul lor: pingvinul într-un frigider, struțul african într-un cuptor cu microunde, iar șarpele cu clopoței era ținut într-o recreație mare. Am aflat o mulțime de lucruri interesante: ce obiceiuri au animalele, cu ce sau cu cine se hrănesc ele, la ce folosesc ele după pensionare. Și întâmplări din viața lor. Astfel, am aflat de evadarea într-o noapte a miriapo-

dului uriaș care s-a deplasat pe întuneric până la magazinul "1001 articole" de unde a sustras 1000 (al 1001-lea l-a lăsat acolo, fiind scris de Stelian Tăbăraș) și a dispărut în noapte. Dar nici bravii noștri polițiști nu sunt niște naivi. Dimineața, pe zăpadă, au mers pe cele 1000 de urme - care se tot

nocturne

împutinau pe parcurs - și au ajuns în Piața Victoriei unde era anunțat un miting cu 10.000 de persoane al Federației Sindicale "Toți suntem surori". Până la urmă au descoperit și miriapodul într-un gang de bloc, cu toate picioarele spre un zid (uu, nu avea obiceiul câinilor, îl strâneau pantofii), înjurând furios "Clujeana" și "Guban", de te trecea „Dâmbovița S.A.” Numărul de rezistență al spectacolului îl face un pitic ce face turul arenei cocoțat pe o mașină de jucărie; cu o mână ține volănașul iar cu cealaltă citește „România

„Insomniile - schimbul de noapte al Rațiunii”

literară” format redus. Întors de la circ și-a reluat numărul lui de step.

Animalele sunt folositoare și când nu mai sunt în stare să ne distreze: găina care năștea pui vii a fost mutată la Crevedia pentru că, de la o vreme, năștea pui gata morți. Șarpele constrictor și cangurul au fost angajați la fisc: șarpele îi constrânge pe cetățeni să plătească iar cangurul pune banii în marsupiu. Numai că acolo se ascunde fiul său necopt care toacă în neștire banii contribuabilului.

La pensie, cămila cu două cocoșe a fost angajată la Facultatea de Filologie, unde tocmai se predă despre spațiul ondulat la Lucian Blaga (un deal, o vale).

Directorul Circului e un fost, zice-se, securist: ani de zile a tot aruncat securi într-un panou în jurul unei blonde, până ce, prin '89, a zbârcit-o. El susține că blonda a fost vinovată, că se cam îngrășase. Dar colectivul a fost nevoit să-l scoată din arenă și să-l facă director. E foarte amabil, s-a angajat față de noi, elevii, să ne ajute, să ne controleze compunerile. Dar de când nu mai e în arenă, a rămas cu un tic: (Ticu Dumitrescu).

Aceasta e compunerea mea pe care o dau de bunăvoie și nesilit de nimeni.

Elev Tablian Stelăraș

atitudini

Dacă aș fi un legislator de tip antic, aș decreta, solemn și grav, ca toate cărțile de poezie, de pe tot întinsul meu imperiu, să fie tipărite numai pe cea mai bună hârtie și într-o tehnografie de „zile mari”, socotind că întotdeauna o carte de poezie e un eveniment sacerdotal.

Dar aș face chiar ceva mai mult: aș legifera și sancțiuni mai aspre decât pentru crimele de gradul I pentru cei ce tipăresc cu nesocotință, aceste directe și fidele comunicări cu divinitatea, care sunt cărțile de poeme, cerând în plus ca toate tirajele să fie ilustrate de graficieni gemând de talent. Poate numai editorii japonezi mă înțeleg!

La noi, cărțile de poezie, rareori, apar în conformitate cu condițiile cuprinse în paragrafele acestor legi, socotite utopice, care nu se discută în parlamentele pământene, ci se dezbat mereu, clipă de clipă, numai în inima mea. Aș cita, totuși, grija pentru forma grafică pe care o au și la noi câțiva poeți, printre care A.E. Baconsky și Romulus Vulpescu.

Dar legile pe care le-aș da ar fi mult mai aspre decât refuzul cititorului de a cumpăra cărțile de poezie. Librării de azi fug de cărțile de poezie ca „dracul de tămâie”. Așa ideea că aceste gânduri mi-au venit în minte și-n inimă, primind de

Degradarea tipografică

emil manu

la marele gravor care este V. Dobrian, niște mici culegeri periodice din opera sa poetică, tipărite pe cea mai bună hârtie (ce se mai găsește pe la noi), toate, ilustrate cu gravuri originale, utilizând o literă de o distincție rar întâlnită. În grija pentru forma tipărită a poeziilor proprii mi s-a revelat și osârdia poetului Marin Sorescu, cu ultima sa ediție „de autor”, cu desene proprii, dar și cu desenele artiștilor (unii tot poeți) pe care i-a cunoscut în multele sale călătorii „peste mări și țări”. Sorescu este cel mai călătorit poet român.

Dar surpriza cea mai mare mi-a produs-o pictorul Dragoș Morărescu, oferindu-mi, într-o dimineață de cristal, un volum cu titlul **Cizeluri**, tipărit în mod deosebit de frumos și de insolit în același timp, cu desenele sale care dau versurilor o acuratețe preclasică. I-am telefonat editorului, și el poet (Ion Papuc), patron al Editurii Crater, și l-am felicitat pentru această apariție editorială de excepție. M-a informat că toate cărțile ce apar sub „bagheta” lui sunt de origine tipografică divină; a doua zi mi-a trimis o *cărticică de seară* cu titlul **I floretti di San Francesco**, astfel

spus **Cununa Sfântului Francisc**, care e, din aceleași motive, o mică bijuterie.

Dragoș Morărescu e un pictor ce face parte din elita artiștilor plastici, dar e, în același timp, și un poet din generația mea (Generația războiului), care mărturisește și crede că fără poezie universul ar fi o aglomerație informă de neurastenici. Opinia sa calchiază o sintagmă cioraniană.

Nu fac aici o recenzie a acestei culegeri ce merită întrutotul titlul de *carte de artă*, dar, citind-o cu ochi mângâietori, bine fixați pe filele de un alb palidat de vreme, dar câștigând prin această „degradare” artistică o viză de intrare în paradisul inefabil al *Poeziei*, scrisă întotdeauna cu majusculă. Pot spune, cu mâna pe inimă, că aceste *cizeluri* sunt un florilegiu grafic de excepție în istoria poeziei române de azi. Și putem spune, „plagiind” pe Argezi: „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris!”

Un admirator al lui Nicolae Dragoș

Că tot e vară, n-avem de lucru și hai să citim o carte care ar putea să ne dea bătaie de cap. Titlul sună ca dracu' pentru un novice într-ale literaturii: **Ochii lui Argos și Polyphemos**. Pe cât de căutat și de inteligent este titlul, pe atât de prost este conținutul opului domnului Ioan Mișuț (Editura Academiei Internaționale „Mihai Eminescu”). Domnul Mișuț este un grafoman enervant. Nu numai că suferă de incontinență grafomanică, mai face și paradă de cultură. Pretențiile dumisale sunt mari. Ce zic eu „mari“?! Urișe! Ia să vedeți dumnea-voastră cu ce vorbe mărețe ne întâmpină domnul Mișuț în al său *Argument*: „Am încercat să-mi păstrez obiectivitatea și să-mi exprim opiniile tranșant, *sine ira et studio*, și fără orgolii, conformisme ori spirit mimetic, căutând să fiu permanent eu însumi, - așa cum am fost mereu - crezând în scrisul meu, fără a mă considera o persoană aflată în afara cusurilor. Mi-am susținut punctele de vedere proprii (pe bază de argumente), fără a mă lăsa sedus de opiniile altora. Uneori, am plătit tribut pentru franchețea și curajul cu care mi-am exprimat propriile opinii față de unele persoane considerate «inexpugnabile» ori

de fenomenele vieții morale, politice sau sociale din jurul nostru“ (sublinierile și aroganțele îi aparțin domnului Mișuț). Cum știm cu toții povestea cu „lauda de sine“, ne așteptăm ca eseurile domnului Mișuț să nu miroasă a bine. Nu vom fi dezamăgiți. Op ca al dumisale poate oricine să-și încropească. E suficient să ai câteva articole răzlețite prin valurile presei, să trecă niște ani buni și să ai nemăsurat orgoliu pentru a ține cu dinții să le vezi adunate între coperte. Ce mai contează că articolele nu au nici o noimă, că luate în ansamblu nu reușesc decât să demonstreze că stimabilul autor - care are pretenții atât de multe: critic literar, eseist, publicist și, bineînțeles, poet - are un sistem valoric mai mult decât îndoielnic. Autorii preferați ai domnului Mișuț sunt: Eminescu, Gh. Bulgăr, Victor Tulbure, Mihai Beniuc, Rusalin Mureșanu, Val Popa, Nicolae Dragoș și alte nume la fel de mărețe ale literaturii noastre (să ne ierte Eminescu, alăturarea nu ne aparține). Habar nu avem care este reala ordine a preferințelor domnului Mișuț. Ținând cont de numărul paginilor acordate fiecărui autor, tindem să credem că preferința numărul unu a domnului Mișuț este poetul

Nicolae Dragoș și creația „dragoșiană“ (derivatul poartă tot semnătura domnului Mișuț). Articolele domnului Mișuț sunt pline-ochi de clișee de tot soiul. Limbajul său „critic“ este găunos și putred. Oricum, și în rândul acestor clișee există unele preferințe. Onorabilul domn Mișuț citește corespondența dintre Eminescu și Veronica Micle și se simte ca în fața unui tezaur. Plăcându-i acest cuvânt, are grijă să-l folosească ori de câte ori scrie despre acest subiect. Hai să vedem acum ce scrie domnul Mișuț despre celălalt domn, poetul Nicolae Dragoș: „Poetul Nicolae Dragoș, în creația sa, pendulează între contemplație și meditație. Contemplația se insinuează ușor în reflecție, între cele două stări existând un permanent transfer osmotic“ (p. 84). Inconsecvent, domnul Mișuț scrie peste numai câteva pagini: „Lirica lui Nicolae Dragoș (din noul său volum, **Amintirea ca viață**) pendulează între iubire și meditație. Sau, cu alte cuvinte, poetul își circumscrie creația lirică între reflexiv și afectiv“ (p. 85). În final, domnul Mișuț nu stă prea mult pe gânduri și trânteste o pleacă de „Cugetări“, din producția proprie: „Numai atunci când forezi până în străfunduri, dobândești satisfacția că ai descoperit marile taine ale adâncurilor“. Oau!

anișoara dobre:

EMINESCU ȘI TELEORMANUL

Numele lui Mihai Eminescu este legat de geografia sacră a Ipoteștiului și a câtorva locuri pe unde a trecut. De aceea, asocierea pe care o face Stan V. Cristea, în volumul **Eminescu și Teleormanul** (Alexandria, Editura Tipoalex, 2000), pare a fi una paradoxală. E și premisa de la care pleacă autorul, într-o carte ce atrage atenția prin soliditatea informației, prin cantitatea materialului cercetat, prin puterea de a domina acest material bibliografic imens și eteroclit, prin capacitatea de a construi un discurs interpretativ, istoriografic și critic, coerent, convingător și incitant.

Cartea este extrem de riguros construită, urmărind pas cu pas trecerile lui Eminescu prin Teleorman, în 1867 și în 1868, într-o perioadă tulbură a existenței sale (1866-1869) pentru care majoritatea cercetătorilor și-au declinat responsabilitatea adevărului istoric. Este, de aceea, cu atât mai izbitor modul în care Stan V. Cristea a legat informațiile, sugestiile oferite de unele documente de epocă (mersul vapoarelor, de exemplu) pentru a detecta, dincolo de informația onestă, pulsația vieții - drumuri, destine, speranțe, împliniri, legându-le de peregrinările trupelor teatrale ale lui Iorgu Caragiale și Mihail Pascaly, întreprinse în acea perioadă în Muntenia și în spațiul teleormănean.

De o atent construită rigoare a demonstrației, cartea reunește într-o structură logică, strânsă, nouă capitole: 1. Trecerile lui Eminescu prin Teleorman; 2. Întâlnirile lui Emi-

nescu cu tineri din Teleorman; 3. Eminescu și teleormănenii din București; 4. Teleormanul și opera poetică a lui Eminescu; 5. Teleormanul și culegerile de folclor ale lui Eminescu; 6. Teleormănenii în publicistica lui Eminescu; 7. Teleormanul și publicistica lui Eminescu; 8. Eminescu și prețuitorii săi din Teleorman; 9. Prețuirea lui Eminescu în județul Teleorman, precedate de un preambul și urmate de un

istorie literară

amplu compartiment de note și de bibliografie.

Autorul urmărește relațiile lui Eminescu cu Teleormanul pe mai multe dominante. Prima ar fi dată de: trecerea fizică prin acest spațiu, însoțind trupele de teatru ale lui Iorgu Caragiale (1867) și Mihail Pascaly (1868); legăturile de prietenie cu oameni ai locului, relații stabilite în timpul peregrinărilor cu trupele de teatru, menținute apoi în afara granițelor județului; legăturile poetului cu teleormănenii stabiliți în București (Grigore G. Păucescu, George I. Manu, Anghel Demetriescu, Dimitrie Teleor, Zaharia Petrescu). Acestea ar fi relații ale omului Eminescu, pentru că o altă serie de contacte urmăresc modul în care realitatea teleormăneană receptată de poet s-a reflectat în opera sa. Astfel, sunt urmărite legăturile sufletești ale lui Eminescu cu locuri din Teleorman,

transfigurate în opere ca **Scrisoarea III și Doina**, sau modul cum aceste realități se reflectă în conștiința civică a publicistului de la „Timpul“ ori cum realitatea spirituală - folclorul - se raportează la conștiința sa artistică, la vibrațiile sufletului său. O altă dimensiune urmărește modul în care personalitatea poetului s-a răsfrânt în conștiința unor teleormăneni: Grigore G. Păucescu, Dimitrie Teleor, Anghel Demetriescu, N.I. Apostolescu, Gala Galaction, George Gană, Mircea Scarlat, Ion Ungureanu, Constantin Noica. Sunt spirite implicate în editarea operei eminesciene, în receptarea critică pe coordonate specifice spiritului fiecăruia. Constantin Noica, de pildă, abordează opera eminesciană ca un filosof-văzând în Eminescu pe „omul deplin al culturii românești“, iar în manuscrisele acestuia un miracol, de aceea a și pledat cu încrâncenare pentru facsimilarea lor. Mircea Scarlat, apoi, întreprinde o interpretare modernă a fenomenului eminescian urmărind destinul creației și implicațiile ei în cultura românească. Toate aceste dominante converg într-un focar unic, justificând titlul cărții lui Stan V. Cristea și argumentând coerent premisa inițială: Eminescu și Teleormanul nu reprezintă un paradox, Eminescu a trecut pe aici, Eminescu este și în Teleorman. O concluzie se impune: Eminescu este, în România, peste tot. Chiar dacă Eminescu n-a trecut, fizic, printr-un anume loc, spiritual, el este peste tot, el este parte din noi. Aceasta pentru că Eminescu este „expresia integrală a sufletului românesc“, cum a spus un moldovean, N. Iorga, sau cum spunea un teleormănean, C. Noica, numindu-l „omul deplin al culturii românești“, un miracol, adică. Iar un miracol surprinde mereu.

Cartea lui Stan V. Cristea este convingătoare, reflex al unui spirit inteligent și exigent, care știe să asculte glasul cărților și al documentelor și să conducă ecoul lor în adâncimea trainică a unui demers surprinzător, dar cu atât mai necesar.

Încununată cu premiul I la ultima ediție - septembrie 2001 - a Concursului Internațional de Muzică „George Enescu”, tânăra pianistă Diana Ionescu, actualmente studentă în anul al III-lea la Universitatea Națională de Muzică din București, a prezentat un program în Sala de concerte „Mihail Jora”.

După concert, m-am apropiat de ea pentru a-i cere să ne împărtășească câteva din gândurile sale.

Julia Tarbuzan: Anul trecut ai câștigat premiul I la Concursul Internațional „George Enescu”. Ce schimbări a adus în viața ta personală și artistică obținerea acestui premiu?

Diana Ionescu: În primul rând, este cel mai important premiu pe care l-am obținut până acum. Este un premiu de care mă simt foarte mândră și foarte onorată, în același timp, că am fost aleasă să-l primesc. De schimbări în viața personală este foarte greu de spus. Dacă vă referiți la evoluția mea ca pianist, ca interpret...

I.T.: Acest premiu te-a determinat să afecți mai mult din timpul tău liber lucrului, muncii, perfecționării?

D.I.: Studiul pianului, preocuparea pentru muzică, nu este, practic, o preocupare, e o pasiune. Fiind o pasiune, sigur că acest premiu m-a stimulat să mă auto-perfecționez. Dar, bineînțeles, pasiunea rămâne aceeași.

I.T.: Fiind o pasiune, nu simți că-ți furi din timpul tău liber pentru asta, nu?

D.I.: Noțiunea de timp liber este foarte vagă. Cum să vă spun, pentru mine asta nu-i o muncă, nu-i o muncă ca oricare alta - adică nu am un program fix, plec de la serviciu, cu probleme ș.a.m.d. Lucrul, practic, crește în tine și se dezvoltă chiar și atunci când nu studiezi sau nu

„Noțiunea de timp liber este foarte vagă“

ești implicat din punct de vedere fizic. Gândirea lucrurilor face parte din acest proces de perfecționare, de lucru, până la urmă. Și încerc să absorb cât mai multe informații și din celelalte domenii pentru că lucrurile, fiind foarte strâns legate, în special din punct de vedere artistic, sunt cu atât mai binevenite.

I.T.: Recitalul de acum face parte din proiectul „Generația Mileniului III”, lansat de Canalul România Muzical al Societății Române de Radiodifuziune. Ce reprezintă pentru pianista Diana Ionescu acesta?

D.I.: În primul rând, aș vrea să mulțumesc, cu această ocazie, Canalului România Muzical și în special doamnei Mihaela Doboș, care a avut această idee și de la care am primit invitația de a cânta și a deschide acest ciclu de concerte sub genericul „Generația Mileniului III”. Mi-a făcut mare plăcere să cânt pe scena Radioului. Este primul recital pe care-l am aici. Sper să cânt în continuare și cât mai des, pentru că m-am simțit foarte bine.

I.T.: Cum ți s-a părut publicul?

D.I.: Mi-a plăcut foarte mult, a fost foarte cald, foarte apropiat și am simțit că am reușit să stabilim o legătură esențială în meseria noastră, să zicem!

I.T.: În interviul pe care mi l-ai acordat anul trecut, după ce ai obținut premiul I la Concursul „George Enescu”, mi-ai spus că „Îmi doresc să cânt în public”. După acel premiu, acest vis s-a concretizat în concerte, recitaluri?

D.I.: Din păcate, Concursul Internațional „George Enescu” este unul din concursurile care nu oferă angajamente de concerte în mod clar, spre deosebire de marile concursuri din străinătate. Sigur că acest concurs a fost un prilej de a

mă face cunoscută și, în consecință, mi-a oferit posibilități de concerte.

I.T.: Programul prezentat în această seară a cuprins o paletă muzicală largă - compozitori din diferite epoci, cu stiluri diferite - ai interpretat muzică de Schumann, Mozart, Bach/Busoni, Enescu, Prokofiev. Se regăsește preferințele tale muzicale?

D.I.: Da. Fiind primul meu recital pe scena Radioului, am vrut să fie un recital care să mă reprezinte. Am ales acest program cu mare dragoste, pentru că este un program pe care îl iubesc foarte mult, sunt piesele mele foarte dragi, de suflet. Am încercat să fie cât mai divers, pentru că m-am gândit și la publicul care, în fond, e o parte foarte importantă din procesul acesta de dare-primire-dare înapoi care se petrece între public și interpret...

I.T.: Feedback!

D.I.: Feedback, da!

I.T.: Proiecte, planuri de viitor?

D.I.: Deocamdată o să am concerte în țară și sper ca și peste hotare să primesc cât mai multe invitații să cânt.

I.T.: Mai concret! Unde și când?

D.I.: Pe 24 mai am avut un concert cu Filarmonica din Constanța. Pentru anul viitor sper să reușesc să cânt în cât mai multe orașe din țară, nu numai cu orchestra, ci și în recital. Și, de asemenea, pregătesc și colaborări de muzică de cameră, foarte importante pentru formarea și evoluția mea ca muzician. Sper să veniți.

I.T.: Îți dorim mult succes.

D.I.: Mulțumesc foarte mult.

Interviu realizat de
Julia Tarbuzan

citate surescitate

„Lebedele sau păsările planând peste ape, pasărea-untre sau cea orfică prin «aripile-n vânturi/ în cânturi» conduc la moarte și legănare «-n dor» pentru a face cu apele o pereche antonimică. Înecl în valuri reci, ape negre, genezic prin cercurile mișcătoare, cum și «aerul mort» (mormânt aerian) se însuflește prin lumină, scânteiere, are un corespondent în «ceruri negre», unde Dochia lună, de pildă, parcurge «albă și frumoasă», *doma strălucitoare* în noapte. Mai departe, fluviul edenului dacic înmormântează insule, dar le și naște în acea stare bivalentă, identică cerescului./.../

Moartă, dar plutitoare, femeia dă echilibru într-un orizont continuu dintre manifestare și nemanifestare, în sfârșit în somnul re-găsit al întregirii, «lin» ca însuși legănatul Mariei cu pruncul. Femeia își menține unicitatea, fiind proiectată la rang de principiu.

Linul plutitor al îndrăgostiților al astrelor, al apelor, al tuturor mormintelor conduce la o imagine a pe-trecerii legănat, echilibrate, purificate înspre natura maternă cu adâncul în rugăciune-embriion și cu manifestările întru sacrificiu pentru întemeierea Centrului./.../

Un sublimbaj, plânsul, e acordat de poet la starea naturii unice a mamei când se conștientizează «raclele» deschise, care «mai fericesc» insul dedat tremurului, plutirii nostalgice între lumi, dar mereu la sân. Caron pare a fi natura întregă din moment ce barcă, luntre, pasăre se des-limitează în ciuda aspectului thanatic, bocetului permanentizat.“

(Viorica Răduță - „Axioma“)

Șefa de cabinet a lui Eugen Uricaru, președintele Uniunii Scriitorilor, e oricând gata să-ți ofere o cafea

Premiile Festivalului de la Curtea de Argeș

Premiul Național pentru literatură (juriul a confirmat hotărârea Consiliului Director al Academiei Internaționale „Orient-Occident“):

Laureat: **Ștefan Augustin Doinaș** (România)

Premiul „Valahia” pentru traduceri din literatura română:

Nominalizați: Gao Xing (R.P. Chineză); Baki Ymeri (R. Macedonia); Jon Milos (Suedia).

Laureat: **Jon Milos** (Suedia)

Premiul European pentru poezie:

Nominalizați: Heidi Pataki (Austria); Serghei Gloviuk (Federația Rusă); Andres Ehin (Estonia);

Laureat: **Serghei Gloviuk** (Federația Rusă).

Marele Premiu Internațional pentru poezie:

Nominalizați: Naji Naaman (Liban); Renée Ferrer (Paraguay); Nicole Cage-Florentiny (Martinica).

Laureat: **Naji Naaman** (Liban).

doina tudorovici

De vreo zece ani asistăm la degradarea învățământului și tot de vreo zece ne întrebăm cine are interes ca lucrurile să meargă prost, cui îi servește prăpastia din ce în ce mai adâncă dintre învățământ și școală. Cu siguranță că nu presei, deși îmi cam dispăre siguranța când aud pe toate posturile *perle din lucrările de capacitate ale elevilor*, apoi din acelea de bacalaureat. Mă cam mir, nu de perle, fiindcă întotdeauna copiii vor spune lucruri trăsnite, ci de faptul că numai în țara lui Papură Vodă, niște lucrări închise și secrete pot încăpea pe mâinile oricui. Lucrurile, însă, nu se opresc la elevi. Vine examenul de titularizare, iar candidații, evident profesori, speră că listele se vor afișa cel târziu vineri după-amiază, sau luni dimineața, examenul fiind marți, 16 iulie. Ele sosesc luni după-amiază. Candidații sunt derutați, nu pentru că e cam târziu, ci pentru că acele hârtii sunt așezate după nici un criteriu, nici alfabetic, nici al disciplinelor. Portarul, singurul care știe ceva, îi avertizează, îi roagă să nu protesteze inutil, ci să caute în liniște pe toate listele. 1300 de oameni în holul Colegiului Caragiale, fiecare căutându-și numele pe toate listele, e un spectacol! Unul care scapă presei, firește. Nici partea a doua, mult mai dramatică, nu-i interesează pe vigilanții noștri colegi. Partea a doua este chiar examenul, cu rigorile lui, care spun că ușile se închid la ora 8.30, când se desfac plicurile cu subiecte. Ora sosește, dar plicurile ba. Le așteaptă candidații până la ora 9.00, apoi până la ora 10.00, apoi până la 11.00. Atunci încep extenuații, transpirații, pe scurt, candidații să arate ce pot. Ce mai pot. Fără tragere de inimă, descurajați de caniculă și de zvonurile conform cărora se știe dinainte cine va lua examenul. Se știe și tariful practicat, adică o mie de parai, adică salariul unui profesor pe un an. Plătește omul, fiindcă se va scoate din meditații! Partea a treia a spectacolului este, cum s-ar spune prin metodică, evaluarea. Se anunță oficial că rezultatele vor fi afișate pe data de 25 iulie, așa că oamenii stau liniștiți și așteaptă. Ca să nu se mai gândească mereu la listele acelea - „vor fi în ordine alfabetică, vor fi măcar pe discipline?” - dau drumul la televizor. Surpriză, șoc! La știri, *se știu rezultatele*, afișate din data de 18 iulie. Într-o singură zi au fost corectate 1300 de lucrări, ceea ce înseamnă câteva sute la fiecare disciplină. Asta da corectură (dublă!) care a necesitat și trecerea fiecărei lucrări prin șase mâini. Înțelegi cui a servit această afișare pe șest a listelor, când vezi bilețelul pe care scrie că nu se primesc contestații

PROFESOR SUB ACOPERIRE

decât în termen de 48 de ore, plus încă unul pe care scrie „nu se mai primesc contestații”. Zdrobitor, aripa stângă! Apoi, dar înainte, cum spuneam, de ziua rezultatelor, posturile de televiziune „afișează” perle din lucrările dascălilor. Parcă o văd pe d-ra Alessandra Stoicescu, de la Antena 1, veselă toată: „Dacă nu știți, Cațavencu este un actor desăvârșit”, că așa au scris unii dascăli, la examenul de titularizare. Da, domnișoară, sunt momente când „cătindatul” Cațavencu, demagogul latrans Cațavencu, omul politic de la o mie opt sute și ceva (ca și ăla de la două mii și ceva) este, printre altele, un actor desăvârșit. Unde este, așadar, poanta - știre, că și scoasă din context - ceea ce nu-i frumos! - afirmația dascălilor se susține?! Ce ne facem, dacă scoateți din poezia lui Marin Sorescu versul „Eminescu n-a existat”? Dar nu despre superficialitatea presei, nici despre aservirea ei este vorba, ci despre învățământul românesc, în care nu există obligația de a fi titular, ci dreptul-merit de a fi profesor. Vin, însă, din nou posturile de televiziune și „explică”, cum că așa și pe dincolo, profesorii sunt

atunci, pensionarul de-acum? Aud? Se vede treaba că nu prea ne descurcăm în cercul acesta vicios, așa că eu, bună patrioată cum sunt - deh, fiecare cu demagogia lui! - mă gândesc la două soluții de redresare urgentă, adică până-n toamnă, a învățământului. Unu: un concurs care se va numi „Cum să fii pensionar?”, la care vor participa, evident, aceștia. Subiectele vor fi cele de la definitivat, respectiv de la examenul de titularizare, iar punctajul, 45+45 și 10 din oficiu. Doi: un examen pentru profesorii de metodică. Aceștia vor da, la alegere: limba română, orice limbă străină (din țară sau din străinătate), matematică autohtonă, chimie europeană, *educatoare* - nu vă mirați, fiindcă a existat și o astfel de „disciplină”, în fapt, un melanj de limba și literatură română, plus folclor, și nelipsita metodică!, educație fizică și sport - toate trei, teoretic - și, ca să nu-i nedreptăm prea tare pe *metodiștii* noștri, un subiect drag domniilor lor: „Obiectivele cognitive și volitive ale Î.S.M.P.R., adică ale învățământului Școlar Multilateral Pensionat. Din România, firește, că-n altă parte unde mai găsești așa ceva?! Punctajul: 60 de puncte pentru oricare dintre disciplinele alese, 5 puncte pentru subiectul de metodică, 35 de puncte din oficiu. Baftă, domnilor!...

fonturi în fronturi

foarte slabi, părinții și elevii suferă enorm, iar statul, în disperare de cauză, cheamă pensionarii la catedră. Cum, domnilor guvernanți, așa, fără examen, fără nici un efort intelectual (sau material)? Ce politică de refacere a rândurilor, pe spezele învățământului național, mai e și asta? Haideti s-o luăm logic: dacă un profesor tânăr, plin de energie și voință, poate fi anihilat cu trei ore de așteptare caniculară și patru ore de examen, în care metodică predării unei discipline are o pondere mai mare decât disciplina propriu-zisă, cât îi trebuie unui pensionar să reînvețe noile *directive*, după care să poată preda ceea ce a predat toată viața? Profesorii de-acum nu sunt cumva foștii elevi ai profesorului de

Ah, era cât pe ce să închei, omițând două lucruri extrem de importante. Iarși unu: povestea cu meditațiile particulare arc și ea explicațiile ei, în chiar manualele de metodică, așa că presa trebuie să fie mai atentă, când o prezintă ca fenomen negativ. Meditațiile nu sunt altceva decât aducerea la domiciliu a „nucleelor mai mici”, un ideal didactic irealizabil în chiar sistemul lui de referință. E complicat, nu-i așa?

Iarși doi, sau punctul unu pe scurt. (În termeni didactici îi spunem modul, în termeni populari, banc): au fost odată trei reforme, după cum urmează: Gheorghe Lezăr a despărțit învățământul de biserică, Suzana Gâdea a despărțit învățământul de cultură, iar Postdecembrismul - un nume propriu la singular, care-ascunde un plural al autorității și remanierii -, a despărțit învățământul de școală.

În Sala Bazin de la Neptun, patru autori de elită: Romulus Rusan, Ana Blandiana, Vasile Andru și Dinu Flămând